

Spichlerz z Chęcín

Drewniany, piętrowy spichlerz wybudowany został w połowie XVIII wieku. Budynek wchodził pierwotnie w skład zabudowań gospodarczych należących do Klasztoru Sióstr Klarysek w Chęcínach. Od 1930 roku zespół obiektów klasztornych stał się własnością miejscowych Bernardynek. Zgromadzenie to było ostatnim prywatnym właścicielem spichrza. Osiemnastowieczny budynek pełnił funkcje gospodarcze do wybuchu II wojny światowej.

Spichlerz wzniesiono z belek drewnianych w konstrukcji zrębowej. Budynek wieńczył czterospadowy dach, który, jak głosiły przekazy z XIX wieku, pokryto w połowie strzechą, a częściowo gontem. Stylowy charakter nadawała budowli drewniana ozdobna galeryjka widoczna od frontu, na piętrze. Można się było na nią dostać po zewnętrznych schodach. Osiemnastowieczny anonimowy cieśla – budowniczy spichlerza – stosując stosunkowo prosty zabieg konstrukcyjny w postaci ozdobnych zastrzałów, uzyskał dekoracyjny półokrągły kształt otworów drzwiowych.

Spichlerz klasztorny z Chęcín stanowi obecnie rzadki przykład tego typu obiektów gospodarczych na Kielecczyźnie. Budynek został wykupiony przez Muzeum Wsi Kieleckiej w 1982 roku. Znajduje się przy samym wejściu na teren skansenu. Współcześnie zaadaptowano go na kasę wraz informacją turystyczną i punktem sprzedaży wydawnictw.

Granary from Chęciny

The wooden, multi-storey granary was built in the mid-18th century. The building was originally part of the farm buildings belonging to the Monastery of Poor Clares in Chęcínach. From 1930, the monastery complex became the property of the local Bernardines. This assembly was the last private owner of the granary. The eighteenth-century building served as economy until the outbreak of World War II.

The granary was built of wooden beams in a log construction. The building was topped with a hip roof, which, according to records from the 19th century, was half-thatched and partly shingle. The wooden decorative gallery visible from the front, upstairs, gave the building a stylish character. It was possible to get on the external stairs. An eighteenth-century anonymous carpenter - granary builder - using a relatively simple design procedure in the form of decorative struts, obtained a decorative semi-circular shape of the door openings.

The monastery granary from Chęciny is currently a rare example of this type of farm buildings in the Kielce region. The building was bought by the Museum of the Kielce Village in 1982. It is located at the entrance to the museum. Nowadays it has been adapted to the cash register along with tourist information and the point of sale of publications.

Chałupa z Siekierna

Chałupa z Siekierna została wybudowana przez anonimowego wiejskiego cieślę w 1887 roku. Świadcą o tym napis fundacyjny oraz data wycięta na „tragarzu” – centralnej belce, wspierającej powałę w izbie. Dom przeniesiono do skansenu ze wsi Siekierno, leżącej malowniczym Paśmie Sieradowickim należącym do Gór Świętokrzyskich. Ściany dwutraktowej chałupy zbudowano z bali jodłowych, na planie zbliżonym do kwadratu. Rozkład pomieszczeń mieszkalnych był następujący: w ciągu komunikacyjnym (tzw. trakcie) od frontu znajdowały się sień i izba, natomiast w tylnym – mały

alkierz z kuchnią do gotowania oraz komora. Chałupa posiadała dwudzielne, sześciopolowe okna obwiedzione profilowanymi opaskami z desek. W obiekcie, który przeszedł w swej historii tylko jedną, dużą przebudowę (ok. 1965 r.), zachował się tradycyjny piec połączony z kominem i wnęką widoczną w sieni. Obecnie budynek przystosowano czasowo do funkcji muzealnej „karczmy”, otwartej w sezonie dla zwiedzających muzeum.

Cottage from Siekierno

The cottage in Siekierno was built by an anonymous village carpenter in 1887. This is evidenced by the foundation inscription and the date cut out on the "porter" - the central beam supporting the ceiling in the room. The house was moved to an open-air museum from the village of Siekierno, located in the picturesque Sieradowicki Range belonging to the Świętokrzyskie Mountains. The walls of the two-bay cottage were built of fir logs, on a plan similar to a square. The layout of the living quarters was as follows: in the communication route (so-called route) from the front there were a hall and a room, while in the back - a small alcove with a kitchen for cooking and a chamber. The cottage had two-part, six-section windows surrounded by profiled bands made of boards. In the building, which underwent only one major reconstruction in its history (around 1965), a traditional furnace connected with the chimney and a niche visible in the hall has survived. Currently, the building has been temporarily adapted to the function of the museum "tavern", open in season for museum visitors.

Dom ze Skorzowa

Dom ze Skorzowa powstał pod koniec drugiej połowy XIX w. Fundatorami okazałej, zamożnej chałupy było małżeństwo bogatych rolników Andrzeja i Jadwigi Lasiów, właścicieli gospodarstwa o powierzchni około 20 hektarów. Ściany drewnianego budynku wzniesiono w konstrukcji sumikowo-łatkowej, z użyciem pionowych słupów („łatek”), w żłobiny których wsunięto poziome belki – „sumiki”. Od zewnątrz obito je starannie wykonanym szalunkiem z desek, nadającym elewacji reprezentacyjny charakter. Chałupa posiada wejście od frontu, z wyodrębnionym z bryły ozdobnym gankiem. Zdobią go listwy o misternie wyciętych krawędziach oraz duże ostrołukowe okna. Budynek nakrywa dwuspadowy dach z oryginalnie zachowanym pokryciem z czerwonej, ceramicznej dachówki. We wnętrzu obiektu na uwagę zasługują piece kaflowe w izbach oraz bogate wyposażenie kuchni, a także zróżnicowana kolorystyka ścian w pomieszczeniach.

W chałupie ze Skorzowa powstała wystawa stała prezentująca wnętrze domu doktora Witolda Poziomskiego, który pracował w Suchedniowie, małym miasteczku leżącym około 25 km na północny-wschód od Kielc. Lekarz służył miejscowej społeczności zawodową wiedzą przez blisko 40 lat. Zachowany oryginalny układ pomieszczeń domu z dwoma ciągami komunikacyjnymi, pozwolił na zaaranżowanie we wnętrzu: poczekalni, gabinetu lekarskiego, sypialni, salonu oraz kuchni. Wyposażono je w oryginalne sprzęty sprzed II wojny światowej, pochodzące między innymi z mieszkania doktora Poziomskiego. Na wystawie zaprezentowano wiele przedmiotów ilustrujących proces upowszechniania się elektryczności, która w tym okresie, stawała się czymś niezbędnym w pracy medyka. W Suchedniowie, skąd pochodził doktor Poziomski, już w latach 30 XX w. prąd doprowadzono do wielu budynków. Stąd na ekspozycji pojawiają się luksusowe na owe czasy urządzenia takie, jak odkurzacz, odbiornik radiowy i aparat telefoniczny. Ściany w kuchni

pomalowano z użyciem gumowych, przedwojennych wałków malarskich, uzyskując powtarzalny wzór roślinny, modny w latach 30. XX wieku. Warto zwrócić uwagę na ciekawe meble z tamtego okresu: oryginalną, markową szafkę do przechowywania sztuców firmy „Gerlach”, barek na kółkach, a także kredens z wystawionym w środku porcelanowym serwisem, okutym srebrem. Zgodnie z ówczesnie obowiązującą modą, główny stół zajmuje centralne miejsce reprezentacyjnego salonu. W gabinecie lekarskim zobaczyć można ustawiony na kozetce przedwojenny aparat do leczniczych naświetlań, przenośną umywalkę, uruchamianą naciskiem nogi na specjalny pedał i oryginalny stary fotel ginekologiczny, nieodzowny w praktyce lekarskiej. W okresie 1918-1939 w wielu małych miasteczkach Kielecczyny nie było stałych gabinetów lekarskich. Doraźnej pomocy chorym udzielali aptekarze, prowadzący nieliczne prowincjonalne apteki.

House from Skorzów

The house from Skorzów was built at the end of the second half of the 19th century. The founders of an impressive, wealthy cottage were the marriage of rich farmers Andrzej and Jadwiga Lasiów, owners of a farm with an area of about 20 hectares. The walls of the wooden building were erected in a catfish and meadow structure, using vertical poles ("meadows"), into which horizontal beams were inserted - "catfish". From the outside, they are upholstered with carefully made formwork from boards, giving the facade a representative character. The cottage has an entrance from the front, with a decorative porch separated from the block. It is decorated with strips with intricately cut edges and large ogival windows. The building is covered by a gable roof with an original red ceramic tile covering. In the interior of the object, noteworthy are the tiled stoves in the rooms and rich kitchen equipment, as well as the diverse colors of the walls in the rooms.

A permanent exhibition was created in the cottage from Skorzów presenting the interior of the home of doctor Witold Lewski, who worked in Suchedniów, a small town located about 25 km north-east of Kielce. The doctor served the local professional community with knowledge for nearly 40 years. The original layout of the house's rooms with two communication routes has been preserved, allowing for interior arrangement: waiting room, doctor's office, bedroom, living room and kitchen. They were equipped with original equipment from before World War II, originating, inter alia, from the apartment of Doctor levels. The exhibition presents many items illustrating the process of the spread of electricity, which in this period, became something necessary in the work of a medic. In Suchedniów, where Dr. Poziomski was from, in the 1930s electricity was supplied to many buildings. Hence, at the exhibition luxury devices such as a vacuum cleaner, radio receiver and telephone set appear at that time. The walls in the kitchen were painted with the use of rubber, pre-war paint rollers, obtaining a repeating plant pattern, fashionable in the 1930s. It is worth noting the interesting furniture from that period: the original, branded Gerlach cutlery storage cabinet, wheeled bar, as well as a sideboard with a porcelain service exhibited in the center, wrought silver. According to the then-current fashion, the main table occupies the central place of a representative living room. In the doctor's office you can see a pre-war apparatus for therapeutic radiation set on the couch, a portable sink, activated by pressing the foot on a special pedal and an original old gynecological chair, indispensable in medical practice. In 1918-1939, there were no permanent doctors' offices in many small towns of Kielce. Emergency help was given to pharmacists who ran a few provincial pharmacies.

Organistówka z Bielin

Dom wiejskiego organisty z Bielin, został wzniesiony w połowie XIX w. Budynek pochodzi ze wsi leżącej w pobliżu centralnego Pasma Łysogór w Górach Świętokrzyskich. Drewniany obiekt

zbudowany w konstrukcji węglowej, posiada ściany oszalowane z zewnątrz ozdobnie deskami. Budynek nakrywa naczółkowy dach gontowy. Wewnątrz domu znajdują się pomieszczenia w układzie dwutraktowym z centralną, przelotową sienią. W każdej z dwu izb, wybudowano piece, połączone kanałami dymowymi z usytuowanym centralnie tzw. „kominem cyrklowym”. Pod względem architektonicznym w budynku przykuwają uwagę dwa ganki, o szczytach zdobionych dekoracyjnie wyciętymi listwami, kratownicami i sylwetkami ptaków. W organistówce urządzono wystawę tematyczną prezentującą wnętrza małomiasteczkowej dziewiętnastowiecznej apteki oraz pomieszczenia zamieszkiwane przez znaną aptekarską rodzinę Górbielów z Suchedniowa.

W dwóch sąsiadujących ze sobą izbach organistówki zaaranżowano salę ekspedycyjną i apteczne laboratorium. Meble apteczne (repositoria), w których przechowywano leki, pochodzą z nieistniejącej już apteki w Busku- Zdroju. Na regałach umieszczono szklane flaszki i słoje na maści, porcelanowe pojemniki, syfony, metalowe i drewniane puszki na zioła. Flaszki, w których niegdyś przechowywano środki odurzające – „Narcotica” – oznaczono czarnymi szyldzikami z czerwoną obwódką i białym napisem. Pojemniki z truciznami – „Venena” lub „Tabula A” – posiadały szyldziki czarne z białymi napisami. Leki o silnym działaniu, z grupy „Tabula B”, oznaczano białymi szyldzikami z obwódką i napisem w kolorze czerwonym. Najliczniejszą grupę leków stanowiły w dawnej aptece medykamenty o słabym działaniu, z grupy „Tabula C”. Przechowywano je w pojemnikach z białymi szyldzikami, z obwódką i napisem czarnym. W aptece znajdują się też tekturowe i szklane opakowania po lekach oraz wyrobach spożywczych i kosmetycznych takich jak: wina lecznicze, musztardy, wódki odświeżające, mydła, kremy do różowienia policzków, proszki do zębów, i inne.

Obecność syfonów i szklanych flaszek we wnętrzach przypomina o powszechnej sprzedaży przez dawne apteki lemoniad i wód mineralnych. W sali ekspedycyjnej ustawiono tzw. „menzę”, służącą do wydawania lekarstw. Na niej wyeksponowano wagę szalkową, naczynie na pijawki oraz pulpit z księgą do wpisywania wydawanych recept. Zaprezentowano też oryginalne litografowane chorągiewki receptowe, z apteki w Oksie, kserokopie chorągiewek i sygnatur w kształcie kopert z apteki Saskiego w Kielcach oraz etykiety z apteki w Busku-Zdroju.

W małej izbie obok sali ekspedycyjnej, pokazano kolekcję urządzeń i sprzętu pochodzącego z dawnego laboratorium galenowego. W pomieszczeniu laboratorium koło okna zaaranżowano miejsce pracy aptekarza z leżącymi na stole taksami aptekarskimi, przyborami do pisania i farmakopeą czyli urzędowym spisem dopuszczonych leków. Obok ustawiono wagę laboratoryjną, mikroskop, zestaw menzurek, pipet, probówek etc. W laboratorium zaprezentowano też różne rodzaje specjalistycznych miedzianych używanych w aptekarstwie. Unikatowym eksponatem wśród prezentowanych na wystawie jest oryginalne XVIII-wieczne urządzenie do „lania” świec woskowych. Na uwagę zasługuje też zestaw oryginalnych XIX-wiecznych szklanych retort, ręczna tabletkarka, urządzenie do robienia czopków, różnego rodzaju szklane lejki, dzbany, prasa do wyciskania soku z owoców na nalewki i wyciągi. Ekspozycję uzupełnia niewielki edukacyjny ogródek ziołowy założony przed wejściem do apteki.

Organist's house from Bieliny

The house of the village organist from Bieliny was built in the mid-nineteenth century. The building comes from the village located near the central Łysogór Range in the Świętokrzyskie Mountains. The wooden building was built in a coal structure, has walls decorated with decorative planks from the

outside. The building is topped with a pediment shingle roof. Inside the house there are rooms in a two-bay system with a central, through hall. In each of the two rooms, ovens were built, connected by flues with a centrally located so-called "Compass chimney". In terms of architecture, the building attracts attention of two porches, with gables decorated with decorative cut battens, trusses and silhouettes of birds. The organist organized a thematic exhibition presenting the interiors of a small-town 19th century pharmacy and rooms inhabited by the well-known pharmacy family Górbielów from Suchedniów.

An expedition room and a pharmacy laboratory were arranged in two adjacent rooms of the organist. Pharmacy furniture (repositoria) in which medicines were stored come from a pharmacy in Busko-Zdrój that no longer exists. Glass flasks and ointment jars, porcelain containers, siphons, metal and wooden cans for herbs were placed on the shelves. The bottles in which narcotics were once stored - "Narcotica" - were marked with black labels with a red border and a white inscription. The poison containers - "Venena" or "Tabula A" - had black signs with white inscriptions. Drugs with a strong effect from the group "Tabula B" were marked with white labels with a border and an inscription in red. In the former pharmacy, the most numerous group of drugs were the weak drugs from the "Tabula C" group. They were stored in containers with white signs, with a border and a black inscription. The pharmacy also has cardboard and glass packaging for medicines and food and cosmetic products such as medicinal wines, mustards, refreshing vodkas, soaps, creams for pinkening the cheeks, tooth powders, and more.

The presence of siphons and glass bottles in the interiors reminds of the widespread sale of lemonades and mineral waters by former pharmacies. In the expedition hall, so-called "Menza", used to dispense medicine. It features a weighing scale, a leeches container and a desktop with a book for entering issued prescriptions. Original lithographed prescription flags from the pharmacy in Oksa, photocopies of flags and signatures in the shape of envelopes from the Saski pharmacy in Kielce and labels from the pharmacy in Busko-Zdrój were also presented.

In a small room next to the expedition room, a collection of devices and equipment from the former galenic laboratory was shown. In the laboratory room next to the window, a workplace for the pharmacist was arranged, with pharmacy taxis on the table, writing implements and a pharmacopoeia, i.e. the official list of approved medicines. Next to it there was a laboratory scale, a microscope, a set of graduated cups, pipettes, test tubes etc. The laboratory also presented various types of specialized mortars used in pharmacy. A unique exhibit among the exhibited items is the original eighteenth-century device for "pouring" wax candles. Noteworthy is also a set of original nineteenth-century glass retorts, a hand-held tablet press, a suppository device, various types of glass funnels, pitchers, a press for squeezing fruit juice for tinctures and extracts. The exhibition is complemented by a small educational herb garden established before entering the pharmacy.

Młocarnia dworska z Ogonowic

Zestaw urządzeń zabytkowej młocarni został odtworzony stodołę drewnianej posadowionej niedaleko wejścia do skansenu. Budynek o konstrukcji sumikowo – łątkowej, nakryty dwuspadowym dachem gontowym, posiada dwa zapola przeznaczone do przechowywania zbóż oraz obszerne boisko do młócenia zbiorów. Urządzenia młocarni pochodzącej z XIX-wiecznego majątku w Ogonowicach wyprodukowane zostały w 1880 roku przez znaną firmę Lilpop Rau & Co. Pierwotnie były one zamontowane w jednym z zapoli, wewnątrz olbrzymiej stodoły dworskiej krytej strzechą. Obudowę urządzeń stanowiła konstrukcja szkieletowa z solidnych belek modrzewiowych. W latach 90. XIX wieku gospodarstwo dworskie wraz z zabudowaniami nabył od niejakiego Makarewicz włościanin Franciszek Szymański. Zabytkowa młocarnia pozostawała w rękach jego spadkobierców do 2006 r. Dolna część szkieletowej obudowy młocarni podzielona była na małe pomieszczenia, przeznaczone do

odbierania i przechowywania wymłóconego ziarna oraz plew. Na belkach górnych ułożono podłogę z grubych desek łączonych „na wpust”. U góry zamontowano mechanizm młocarni wąskomłotnej oraz dużą sieczkarnię, którą można było podłączyć pasami transmisyjnymi do wspólnego napędu. Wszystkie urządzenia wprawiane były w ruch za pomocą kieratu konnego, pracującego w budynku stojącego obok maneża.

W pozostałych pomieszczeniach stodoły, oprócz młocarni oglądać można wystawę pt. „Święty Izidor wołami orze, kto go prosi temu pomoże. Ekspozycja stanowi prezentację zabytkowych maszyn rolniczych pochodzących ze zbiorów własnych Muzeum Wsi Kieleckiej.

Manor thresher from Ogonowice

A set of historic threshing appliances was reproduced in a wooden barn near the entrance to the open-air museum. The building with a catfish and meadow structure, covered with a gable shingle roof, has two fields designed for storing cereals and a spacious playground to thresh the harvest. The threshing equipment from the 19th-century estate in Ogonowice was manufactured in 1880 by the well-known company Lilpop Rau & Co. Originally, they were mounted in one of the bays, inside a huge thatched barn court. The device housing was a skeleton structure made of solid larch beams. In the 1890s, a manor house Franciszek Szymański purchased a manor house and buildings from a man from Makarewicz. The historic thresher remained in the hands of his heirs until 2006. The lower part of the threshing housing of the thresher was divided into small rooms intended for receiving and storing threshed grain and chaff. On the upper beams, a floor made of thick boards connected "with a groove" was laid. At the top, a narrow-threshing mechanism and a large forage harvester were mounted, which could be connected by transmission belts to a common drive. All devices were set in motion by means of a horse treadmill, working in a building next to the manege.

In other rooms of the barn, in addition to threshers, you can see an exhibition entitled "Saint Isidore is yelling, whoever asks him will help. The exhibition is a presentation of historic agricultural machinery from the own collection of the Kielce Countryside Museum.

Barokowy kościół z Rogowa

Kościół drewniany z Rogowa stanowi dar Kurii Diecezjalnej w Kielcach. Po rozbiórce przewieziono go do skansenu w 1996 r. Kompleksowe prace budowlano - konserwatorskie przy świątyni zakończono w 2002 roku.

Barokowy kościół szpitalny pod wezwaniem Matki Bożej Pocieszenia wybudowano w Rogowie w 1763 r. z fundacji Michała Wodzickiego, dziedzica Rogowa, podkanclerzego wielkiego koronnego oraz biskupa przemyskiego. Miał on stanowić duchową i religijną pociechę dla mieszkańców pobliskiego przytułku, czyli tzw. „szpitala”. Ściany świątyni wzniesiono na dębowych podwalinach w konstrukcji zrębowej, z użyciem cennego drewna modrzewiowego. Kościół wieńczy gontowy dwuspadowy dach z sygnaturką. Na zewnątrz ściany obito dekoracyjnym odeskowaniem, ozdabiając je drewnianymi pilastrami o rzeźbionych głowicach. Bogate wyposażenie świątyni utrzymane w stylu barokowym, pochodzi głównie z XVIII wieku. Łukowata belka tęczowa, oddzielająca nawę od prezbiterium, na której umieszczono napis fundacyjny z datą, wykonana została z jednego kawałka drewna modrzewiowego. W części centralnej belki, zawieszono zabytkowy krucyfiks z postacią Chrystusa Ukrzyżowanego.

We wnętrzu świątyni zwracają uwagę liczne elementy oryginalnego wyposażenia, w tym bogato zdobiona ambona oraz oryginalne iluzjonistyczne ołtarze boczne. W lewym z nich można oglądać kopię osiemnastowiecznego wizerunku św. Jana Nepomucena, oprawioną w ozdobną, złożoną ramę. W prawym z ołtarzy znajduje się obraz przedstawiający scenę Ukrzyżowania, pochodzący z wieku XVII. Wystroju ołtarzy dopełniają dwa mniejsze wizerunki św. Sebastiana i św. Elżbiety. W głównym ołtarzu kościoła, zdobionym bogato snycerką i złoceniami umieszczono przedstawienie Madonny z Dzieciątkiem, pochodzące z II połowy XVIII wieku. Według opracowań poświęconych sanktuariom na Kielecczyźnie, obraz ten, nawiązujący do ikonografii Matki Boskiej Śnieżnej uznawano za słynący łaskami. W wieku XVIII główny wizerunek ołtarza zasłaniany zasuwą z olejnym obrazem świętego Mikołaja, który możemy podziwiać do dnia dzisiejszego.

W nawie kościoła, przy wejściu na chór ustawiono cenny malowany konfesjonał. Na uwagę zasługują bogate polichromie reprezentatywne dla małopolskiego baroku, z silnymi akcentami ludowymi. Strop nawy zdobi malowidło przedstawiające walkę Michała Archanioła z szatanem, a nad prezbiterium przedstawiono scenę koronacji Najświętszej Marii Panny. Malatury kościoła z Rogowa odrestaurowane zostały w 1864 r., podczas remontu świątyni, przez malarza z Wiślicy, Rudolfa Marusińskiego – który przez lata uchodził za ich autora.

W skansenie kościół pełni swoje pierwotne funkcje, pozostając czynnym obiektem sakralnym. Okazyjnie odprowadzane są w nim msze święte w czasie imprez organizowanych w Parku Etnograficznym.

Baroque church from Rogów

The wooden church from Rogów is a gift of the Diocesan Curia in Kielce. After demolition, he was transported to the open-air museum in 1996. Comprehensive construction and conservation works at the temple were completed in 2002.

The baroque hospital church of Our Lady of Consolation was built in Rogów in 1763 from the foundation of Michał Wodzicki, the heir of Rogów, the Grand Chancellor of the Crown and the Przemyśl bishop. It was to be a spiritual and religious consolation for the inhabitants of a nearby shelter, i.e. "Hospital". The temple walls were built on oak foundations in a log construction, using valuable larch wood. The church is topped with a shingle gable roof with a turret. Outside, the walls are covered with decorative decking, decorating them with wooden pilasters with carved heads. The rich furnishings of the temple in the Baroque style come mainly from the 18th century. The arched rainbow beam separating the nave from the presbytery, on which the foundation inscription with the date was placed, was made of one piece of larch wood. In the central part of the beam, a historic crucifix was hung with the figure of Christ Crucified.

Inside the temple, there are numerous elements of original equipment, including the richly decorated pulpit and original illusionist side altars. In the left one you can see a copy of the eighteenth-century image of St. John of Nepomuk, framed in an ornate, gilded frame. In the right of the altars there is a picture of the Crucifixion scene from the 17th century. The altar decor is complemented by two smaller images of St. Sebastian and St. Elizabeth. In the main altar of the church, richly ornamented with wood carving and gilding, there is a representation of the Madonna and Child, from the second half of the 18th century. According to studies devoted to sanctuaries in the Kielce region, this image, referring to the iconography of Our Lady of the Snows, was considered famous for favors. In the 18th century, the main image of the altar was covered with a bolt with an oil painting of Saint Nicholas, which we can admire to this day.

A valuable painted confessional was placed in the nave of the church, at the entrance to the choir. Noteworthy are rich polychromes representative of the Lesser Poland Baroque, with strong folk accents. The ceiling of the nave is decorated with a painting depicting the fight of the Archangel with Satan, and the scene of the coronation of the Virgin Mary was presented above the presbytery. The paintings of the church from Rogów were restored in 1864, during the renovation of the temple, by the painter from Wiślica, Rudolf Marusiński - who for years was considered their author. In the open-air museum, the church performs its original functions, remaining an active sacred object. Occasional masses are celebrated there during events organized in the Ethnographic Park.

Plebania z Goźlic

Plebania została wzniesiona w 1768 r. we wsi Goźlice (gmina Klimontów), na koszt - dziedzica Ossolina i Goźlic, a zarazem miejscowego plebana. W latach 1957-1976 zabytkowy obiekt pełnił funkcję najpierw punktu katechetycznego do nauki religii, a w późniejszym okresie przekształcono do na doraźny magazyn..

Parterowy, dwutraktowy budynek plebani o ścianach z krawędziaków węglowanych na „nakładkę”, zbudowano na rzucie prostokąta. Frontową elewację budowli zdobi centralnie usytuowany, barokowy portal wejściowy, przysłonięty altankowym gankiem. Detale portalu i zastosowany w nim ornament „uszakowy” wzorowano prawdopodobnie na podobnym rozwiązaniu widocznym we wnętrzu kościoła parafialnego w Goźlicach. Czterospadowy dach kryty jest podwójną warstwą gontu. Budynek plebanii z Goźlic to jedyna XVIII-wieczna drewniana plebania zachowana do chwili obecnej na Kielecczyźnie. Poprzez nawiązania do stylu dworskiego należy jednocześnie do cennych przykładów architektury typu dworkowego. Obecnie jej wnętrza przeznaczone są na urządzenie wystaw czasowych. W jednej z sal prezentowana jest stała ekspozycja zdjęć znakomitego fotografa Pawła Pierścińskiego, twórcy Kieleckiej Szkoły Krajobrazu zatytułowana: „Czas. Portret zapomnianej wsi”.

Presbytery from Goźlice

The presbytery was erected in 1768 in the village of Goźlice (Klimontów commune), at the expense of the heir of Ossolin and Goźlice, as well as the local presbytery. In the years 1957-1976, the historic building served as a catechetical point for religious education first, and later it was transformed into an ad hoc magazine.

A one-story, two-bay presbytery building with walls made of square timber cut into the "overlay", was built on a rectangular plan. The front facade of the building is decorated with a centrally located, baroque entrance portal, obscured by a gazebo porch. The details of the portal and the "eagle" ornament used in it were probably modeled on a similar solution visible in the interior of the parish church in Goźlice. The hip roof is a double layer of shingle. The presbytery building from Goźlice is the only eighteenth-century wooden presbytery preserved to date in the Kielce region. By referring to the court style, it is also one of the valuable examples of manor-style architecture. Currently, its interiors are intended for arranging temporary exhibitions. One of the rooms presents a permanent exhibition of photos of the excellent photographer Paweł Pierściński, the creator of the Kielce School of Landscape entitled: "Time. Portrait of a forgotten village. "

Chalupa z Daleszyc

Chałupa z Daleszyc zbudowana została w 1892 roku przez Franciszka Malareckiego, posiadającego wówczas 9 mórg ziemi. W skansenie stanowi ona część zabudowy pierzei małomiasteczkowego rynku. Jest to budynek wąskofrontowy (wejście w ścianie szczytowej), jednotraktowy, o rozkładzie pomieszczeń: sieni – izba – obora. Ściany chałupy wykonano w konstrukcji węglowej z drewna sosnowego. Trójspadowy dach pokryty podwójną warstwą łupanego gontu, posiada deskowany szczyt od strony podwórza. Wjazd do zagrody prowadzi przez bramę z charakterystycznym gontowym daszkiem. W sieni, posiadającej dodatkowe wyjście na podwórze, zlokalizowano letnią kuchnię. Główny piec ogrzewczy i trzon kuchenny znajdujący się w izbie zbudowano z kamienia łamanego i cegiel łączonych spoiwem glinianym. Na środkowej belce (tzw. „tragarzu”) w pomieszczeniu mieszkalnym, została wycięta data budowy chałupy oraz znak „IHS”. Napis stanowił symboliczne błogosławieństwo dla mieszkańców, zapewniając domostwu boską opiekę.

W izbie odtworzono warsztat pracy małomiasteczkowego szewca. Wśród porozkładanych na warsztacie butów przeznaczonych do naprawy obejrzyć można m. in.: dłuta i noże szewskie, „raszple”, czernidla do podeszew, kopyta, szydła, „prawidła”, cęgi i młotki. W długim, wąskim budynku, pod wspólnym dachem z chałupą umieszczono też niewielką oborę.

W miasteczku Daleszyce tradycje rzemiosła szewskiego sięgały XVI wieku. Szewstwo stanowiło dodatkowe zajęcie zarobkowe dla wielu tamtejszych gospodarzy, utrzymujących swoje rodziny przede wszystkim z pracy na niewielkich gruntach i w ubogich gospodarstwach.

Cottage from Daleszyce

The cottage from Daleszyce was built in 1892 by Franciszek Malarecki, who then owned 9 land areas. In the open-air museum it forms part of the frontage of the small town market square. It is a narrow-front building (entrance in the gable wall), one-bay, with the layout of rooms: hall - chamber - cowshed. The walls of the cottage were made in a coal structure of pine wood. A three-pitch roof covered with a double layer of split shingle, has a boarded gable from the yard. Entrance to the homestead leads through the gate with a characteristic shingle roof. A summer kitchen was located in the hall with an additional exit to the yard. The main heating furnace and kitchen core located in the room were built of broken stone and bricks connected with clay. On the central beam (so-called "porter") in the living room, the date of construction of the cottage and the "IHS" sign were cut out. The inscription was a symbolic blessing to the inhabitants, providing divine protection for the household.

A small-town shoemaker's workshop was recreated in the room. Among the shoes to be repaired in the workshop you can see, among others: chisels and shoemaking knives, "rasps", soles, hooves, awls. "Boards", pliers and hammers. A small barn was also placed in a long, narrow building, under a common roof with the cottage.

In the town of Daleszyce, shoemaking traditions reached back to the 16th century. Shoemaking was an additional gainful occupation for many local farmers, supporting their families mainly by working on small lands and on poor farms.

Chałupa z Ćmielowa

Dom drewniany zlokalizowany obecnie w pierzei muzealnego rynku, pochodzi z zabudowy małego miasteczka. Należy do najpiękniejszych zabytków architektury mieszkalnej w skansenie. Wyróżnia się charakterystycznym półszczytowym dachem oraz wejściem podkreślonym przez półkoliste nadproże i ozdobnie profilowane zastrzały.

Chałupa z Ćmielowa wybudowana została w 1800 roku przez Jana Wójcika. Datowanie widoczne jest na tragarzu w izbie głównej. Wnętrze chałupy składa się z sieni, izby dużej, izby małej oraz gospodarczej komory. Bielone ściany wykonano z tzw. „połowizn” i ciosanych belek, w konstrukcji węglowej zachowanymi „ostatkami”. W dużej izbie zwraca uwagę potężna belka z drewna modrzewiowego, zwana „sistrzanem”, podtrzymująca belki tragarzowe i strop. W sieni zachowana została polepa gliniana, a także kafłowe piece kuchenne z ogrzewaczami. W domu z Ćmielowa oglądać można małomiasteczkowe wnętrza z okresu dwudziestolecia międzywojennego, użytkowane przez wielodzietną rodzinę, utrzymującą się głównie z pracy na roli. Skrzynię malowaną, gdzie przechowywano tradycyjne „wiano” i najcenniejszą odzież, znaną z wnętrz chłopskich, zastąpiła prosta komoda, na której ustawiono przedmioty kultu, tworzące tzw. „święty kąt”. W kredensie znajdują się naczynia fabryczne wykonane z porcelany i szkła, które w Ćmielowie stosunkowo wcześnie wyparły gliniane garnki glazurowane i tak zwane „siwaki”.

Cottage from Ćmielów

The wooden house, currently located in the frontage of the museum market, comes from the buildings of a small town. It belongs to the most beautiful monuments of residential architecture in the open-air museum. It is distinguished by a characteristic half-gable roof and the entrance highlighted by a semicircular lintel and decoratively profiled struts.

The cottage from Ćmielów was built in 1800 by Jan Wójcik. Dating is visible on the porter in the main room. The interior of the cottage consists of a hall, a large room, a small room and an economic chamber. The whitewashed walls are made of so-called "Halves" and hewn beams, in the carbon structure preserved "remnants". In the large room, there is a huge beam of larch wood, called "sistrzan", supporting porter beams and ceiling. The clay hall has been preserved in the hall, as well as tiled kitchen stoves with heaters. In the house from Ćmielów, you can see small-town interiors from the inter-war period, used by a large family, mainly living on farming. The painted chest, where traditional "wool" and the most valuable clothing known from peasant interiors was stored, was replaced by a simple chest of drawers, on which objects of worship were created, forming the so-called "Sacred corner". In the sideboard there are factory dishes made of porcelain and glass, which in Ćmielów displaced glazed clay pots and so-called "gray shoes" relatively early.

Dom z Wąchocka

Dom drewniany wybudowany około 1870 roku pochodzi z małomiasteczkowej zabudowy ulicy Starachowieckiej w Wąchocku. Wchodził on w skład wielobudynkowej zagrody należącej do rodziny Bzinkowskich. Jest to obiekt szerokofrontowy (z wejściem usytuowanym od frontu), z centralną sienią i dwoma ciągami komunikacyjnymi wewnątrz. Ściany wykonano w konstrukcji zrębowej, łącząc belki w narożach na tzw. nakładkę dwustronną ukośną z zachowaniem wystających zakończeń, czyli - „ostatków”. Czterospadowy dach pokryto podwójną warstwą gontu. Jedną z cech charakterystycznych chałupy jest brukowana sień przejazdowa, do której prowadzą dwuskrzydłowe wrota wykonane z desek. Okna w elewacji frontowej zabezpieczone są drewnianymi okiennicami. W kuchni i przylegającej do niej izbie znajdują się piece kuchenne z ogrzewaczami i piec chlebowy. W drugiej

izbie odtworzono piec kaflowy, późniejszą formę urządzeń grzewczych, dzięki czemu zaobserwować można przemiany, jakie dokonywały się w urządzeniach tego typu instalowanych w miejscowych wnętrzach mieszkalnych.

W obszernych pomieszczeniach domu urządzono ekspozycję prezentującą małomiasteczkowy zakład fotograficzny z okresu międzywojennego, a także wnętrza mieszkalne należące do fotografa. Na uwagę zasługuje atelier, na którego wyposażeniu były m. in. : studyjny aparat zamocowany na solidnym drewnianym statywie, ekran fotograficzny stanowiący tło dla osoby fotografowanej, obrotowy taboret, pulpit retuszerski, jak również wiele innych przyborów fotograficznych i elementów scenografii. Wystrój wnętrza pracowni uzupełniają liczne fotografie sprzed 1939 roku, różne typy przedwojennych aparatów fotograficznych, sprzęt oświetleniowy a także praktyczne i wygodne gięte meble drewniane, używane przez klientów fotografa.

Przy atelier znajduje się małe pomieszczenie, pełniące funkcję ciemni fotograficznej, w którym zgromadzony został sprzęt służący do wywoływania zdjęć, w tym: powiększalnik, kopiarka, zegar ciemniowy, kuwety, waga oraz różnego rodzaju naczynia laboratoryjne na odczynniki chemiczne.

House from Wąchock (Photography studio and photographer's living quarters)

The wooden house built around 1870 comes from the small-town buildings of Starachowiecka Street in Wąchock. It was part of a multi-building homestead belonging to the Bzinkowski family. It is a wide-front object (with an entrance located at the front), with a central hallway and two communication routes inside. The walls were made in a log construction, connecting beams in the corners on the so-called two-sided oblique overlay with protruding endings, or "remnants". The hip roof is covered with a double layer of shingle. One of the characteristic features of the cottage is a paved passageway, to which the double-leaf gates made of boards lead. The windows in the front facade are secured with wooden shutters. The kitchen and adjoining room have kitchen stoves with heaters and a bread oven. In the second room, a tiled stove, a later form of heating devices, was reconstructed, thanks to which changes that took place in devices of this type installed in local residential interiors can be observed.

In the spacious rooms of the house, an exhibition was organized presenting a small-town photographic studio from the interwar period, as well as residential interiors belonging to the photographer. Noteworthy is the studio, which was equipped with, among others : a studio camera mounted on a solid wooden tripod, a photographic screen constituting the background for the photographed person, a rotary stool, a retouching table, as well as many other photographic accessories and elements of the set. The interior design of the studio is complemented by numerous photographs from before 1939, various types of pre-war cameras, lighting equipment as well as practical and comfortable bent wooden furniture used by the photographer's clients.

At the studio there is a small room that serves as a darkroom, in which equipment for developing photographs has been collected, including: enlarger, copier, darkroom clock, cuvettes, scales and various laboratory vessels for chemical reagents.

Dom z Wąchocka (sklepik małomiasteczkowy)

Drewniany dom mieszkalny z centralną, brukowaną kamieniem sienią, został wybudowany w 1863 roku przez rodzinę Grzybowskiich. Budynek stał w Wąchocku przy ulicy Starachowickiej, gdzie do XX wieku przetrwały najstarsze i najciekawsze zabytki miejscowego budownictwa małomiasteczkowego.

Dwuaktowy, szerokofrontowy budynek wzniesiono na podmurówce z kamieni. Ściany wykonano z sosnowych belek węglowanych na nakładkę dwustronną z zachowaniem tzw. „ostatków”. Dom wieńczy czterospadowy dach, kryty podwójną warstwą łupanego gontu. Typową cechą budynków drewnianych, starego, dziewiętnastowiecznego Wąchocka, były centralne, brukowane sienie z otwartym (brak powały) wejściem na strych. Taki właśnie typ reprezentuje zabytkowy dom przeniesiony do Parku Etnograficznego w Tokarni.

Interesującymi elementami we wnętrzu są drzwi spągowe i płycinowe oraz okna dwuskrzydłowe w węgarach. Rozkład pomieszczeń we wnętrzu domu przedstawia się następująco: z prawej strony sieni znajduje się obszerna izba, dalej mała kuchnia, z lewej natomiast - pokój mieszkalny oraz komora.

W domu z Wąchocka urządzono wystawę ukazującą małomiasteczkowy sklepik z lat 30. XX wieku. Zaaranżowano ją z wykorzystaniem oryginalnych sklepowych mebli i sprzętów. Na półkach i w witrynach wyłożono zestaw przedwojennych butelek, słoików i innych opakowań. Nad wejściem wisi przedwojenny szyld handlowy: „POLSKI SKLEP SPOŻYWCZY. WŁADYSŁAW KORNECKI”, pochodzący z Końskich. Sklep oferował szeroki asortyment towarów, począwszy od wyrobów kosmetycznych i chemicznych, poprzez tytoń, alkohol, piwo, aż po żywność, wyroby wędliniarskie i cukiernicze. Z ciekawszych eksponatów wymienić należy firmową, drewnianą lodówkę browaru HABERBUSCH, maszynkę do wyrobu lodów, dystrybutor ze zbiornikiem do sprzedaży nafty i dużą kolekcję międzywojennej galanterii papierniczej.

W sąsiednim pomieszczeniu, przylegającym bezpośrednio do sklepiku urządzono podręczny magazynek wraz z zabytkową maszyną, służącą do wyrobu i produkcji wód gazowanych oraz oranżady. Po drugiej stronie brukowanej sieni odtworzono i umeblowano wnętrza zamieszkiwane przez sklepikarza wraz z rodziną.

House from Wąchock (small-town shop)

The wooden residential house with a central, stone-paved hall was built in 1863 by the Grzybowski family. The building stood in Wąchock at Starachowicka Street, where the oldest and most interesting monuments of local small-town buildings survived until the 20th century.

The two-bay, wide-front building was built on a stone foundation. The walls are made of pine wedged beams on a double-sided overlay with the so-called "Remnant." The house is crowned with a hip roof, covered with a double layer of split shingle. A typical feature of wooden buildings, the old, nineteenth-century Wąchock, was the central, cobbled hallway with an open (no flood) entrance to the attic. This type is represented by a historic house transferred to the Ethnographic Park in Tokarnia.

Interesting elements in the interior are floor and panel doors as well as double-leaf windows in hungary. The layout of the rooms inside the house is as follows: on the right side of the hall there is a spacious room, then a small kitchen, on the left - a living room and a chamber.

An exhibition showing a small-town shop from the 1930s was organized in the house from Wąchock. It was arranged using original store furniture and equipment. A set of pre-war bottles, jars and other packaging were lined on shelves and display cases. Above the entrance hangs a pre-war commercial sign: "POLISH FOOD STORE. WŁADYSŁAW KORNECKI ", originating from Końskie. The store offered a wide range of goods, ranging from cosmetics and chemical products, through tobacco, alcohol, beer, to food, meats and confectionery. The most interesting exhibits include the company's wooden fridge of the HABERBUSCH brewery, ice cream maker, distributor with a tank for selling kerosene and a large collection of interwar paper accessories.

In the next room, directly adjacent to the store, a handy magazine with a historic machine was used for the production and production of carbonated waters and conservatories. On the other side of the cobbled hall, the interiors inhabited by the shopkeeper and his family were recreated and furnished.

Chałupa z Szydłowa

Chałupa z Szydłowa wybudowana została w 1705 r., o czym informuje inskrypcja wycięta na głównym „tragarzu” w izbie. Obecnie stanowi ona najstarszy, znany nam, przykład tego typu budownictwa ludowego na Kielecczyźnie. Chałupa szerokofrontowa (z wejściem od frontu) oraz z jednym ciągiem komunikacyjnym (jednotraktowa), została zbudowana na rzucie prostokąta. Budynek składa się z czterech pomieszczeń: sieni, izby i komory oraz dobudowanej w okresie późniejszym obory. Ściany obiektu wykonane z ciosanych belek, wieńczy czterospadowy dach kryty słomianą strzechą.

Z detali i szczegółów konstrukcyjnych we wnętrzach na uwagę zasługują drzwi spągowe, prowadzące do sieni i pomieszczeń gospodarczych, osadzone na prymitywnym zawiasie – tzw. „kołowrocie”. Ciekawy jest także sposób wykonania podłogi: „bitej” na kołki drewniane, ułożonej z ciosanych, grubych desek. W izbie chałupy z Szydłowa znajduje się również piec kuchenny polepiany gliną, archaiczny w formie i zastosowanych przez zduna rozwiązaniach technicznych.

We wnętrzach chałupy zobaczyć można stałą wystawę ilustrująca warunki życia rodziny ubożego żydowskiego krawca. W izbie umeblowanej eksponatami z lat 20. i 30. XX wieku urządzono skromny przedwojenny warsztat krawiecki z maszyną do szycia, parawanem, gotowymi ubraniami oraz zestawem dodatków i sprzętów krawieckich – m. in. żelazek. Wystrój izby, poprzez użycie religijnych akcesoriów i „judaików”, oddaje nastrój przygotowania do szabasowej wieczerzy. Na stole widoczne są święte księgi modlitwne oraz przygotowane do spożycia pieczywo obrzędowe – „chałka”. W sieni ustawiono liczne walizki, świadczące o uprawianiu przez mieszkańców handlu obwoźnego – zajęcia charakterystycznego dla znacznej części uboższej ludności żydowskiej. Judaistycznymi akcentami religijnymi we wnętrzu są: mizrah – tabliczka z napisem w języku hebrajskim, przytwierdzona na wschodniej ścianie izby, kubki kiduszowe stojące na kredensie oraz dwie tace z grawerowanym symbolem Gwiazdy Dawida i hebrajskimi inskrypcjami.

A cottage from Szydłów

The cottage from Szydłów was built in 1705, as evidenced by the inscription cut out on the main "porter" in the chamber. Currently, it is the oldest, known to us, example of this type of folk architecture in the Kielce region. The wide-front cottage (with an entrance from the front) and with one communication route (single-route), was built on a rectangular plan. The building consists of four rooms: a hall, a room and a chamber as well as a barn added later. The walls of the object are made of hewn beams, crowned with a hip roof thatched straw.

Of the details and constructional details in the interiors, the floor doors leading to the hallway and utility rooms, mounted on a primitive hinge - the so-called "Turnstile". The method of making the floor is also interesting: "beaten" on wooden dowels, made of hewn, thick boards. In the cottage room from Szydłów there is also a clay stove, archaic in form and technical solutions used by zduna.

Inside the cottage you can see a permanent exhibition illustrating the living conditions of the poor Jewish tailor's family. In the room furnished with exhibits from the 1920s and 1930s, a modest pre-war tailor workshop with a sewing machine, screen, ready-made clothes and a set of sewing accessories and accessories - among others irons. The interior of the room, through the use of religious accessories

and "Judaica," reflects the mood of preparation for the Sabbath supper. On the table are visible holy prayer books and ready-to-eat ritual bread - "Challah". Numerous suitcases were arranged in the hallway, testifying to the residents of door-to-door trade - a occupation characteristic of a significant part of the poor Jewish population. Judaic religious accents in the interior are: mizrah - a plate with an inscription in Hebrew, fixed on the eastern wall of the room, kiddush cups standing on a sideboard and two trays with an engraved symbol of the Star of David and Hebrew inscriptions.

Chałupa z Rokitna

Chałupa z Rokitna została wybudowana w 1805 roku. Właścicielem obiektu pochodzącego z początków XIX wieku był włościanin Jan Witek. Jednotraktowy budynek o wnętrzach w układzie: komora – izba – sień – izba – komora, posiadał ściany w konstrukcji zrębowej, wykonane z drewnianych belek sosnowych. Całość budowli wieńczy czterospadowy, wysoki dach, kryty strzechą, układającą się w charakterystyczne „schodki”.

Chałupa stanowi przykład typowych, dwurodzinnych, zamożnych domów wiejskich, budowanych na terenach Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej w XIX w. W domostwach tego typu wspólnie pod jednym dachem zamieszkiwali z młodymi starzy gospodarze, którzy po przekazaniu następcom majątku, mieszkali w małej izdebce zwanej „dożywotką”.

W głównej izbie chałupy, na belce zwanej „sistrzanem” pozostawiono napis fundacyjny wraz z historyczną datą wybudowania obiektu. We wnętrzach domu można zobaczyć charakterystyczne sprzęty pochodzące z 2 połowy XIX i początków XX wieku. Uwagę zwracają starannie wykonane meble, w tym malowana „krakowska” skrzynia wianna , kredens, stół oraz krzesła o ozdobnych, rzeźbionych oparciach. W chałupie z Rokitna, na podstawie badań terenowych, odtworzono warsztat pracy wiejskiego stolarza, z bogatym zestawem oryginalnych narzędzi. Rokitno słynęło w XIX wieku z działalności wielu warsztatów specjalizujących się w obróbce drewna. Rzemiosło stolarskie było w tej wsi najczęściej podejmowanym - dodatkowym zajęciem dla chłopów utrzymujących się głównie z pracy na roli.

Cottage from Rokitno

The cottage from Rokitno was built in 1805. The owner of the object from the early nineteenth century was the peasant Jan Witek. A single-treatment building with interiors in the layout: chamber - chamber - hall - chamber - chamber, it had walls in a log construction, made of wooden pine beams. The whole building is crowned with a hipped, high roof, thatched, forming a characteristic "stairs".

The cottage is an example of typical, two-family, prosperous country houses, built in the Kraków-Częstochowa Upland in the 19th century. In this type of houses, together with young roofed old farmers, who, after handing over the property to their successors, lived in a small room called .

In the main cottage room, on the beam called "sistrzan", a foundation inscription was left with the historical date of construction of the building. In the interior of the house you can see the characteristic equipment from the second half of the nineteenth and early twentieth century. Attention is drawn to carefully crafted furniture, including a painted "Kraków" wreath, sideboard, table and chairs with decorative, carved backs. The cottage from Rokitno, based on field research, recreated the work of a village carpenter with a rich set of original tools. Rokitno was famous in the nineteenth century for the activities of many workshops specializing in woodworking. Carpentry craft was the most frequently undertaken in this village - an additional occupation for peasants living mainly from farming.

Zagroda z Bukowskiej Woli – stajnia

Najważniejsze zabudowania zagrody chłopskiej z Bukowskiej Woli, w tym chałupa i stodoła zostały wzniesione w 1875 roku przez miejscowego gospodarza Jana Kołodzieja. W jej skład wchodziły: dom z małym chlewikiem znajdującym się pod wspólnym dachem, a także stodoła, wozownia. Chałupa o czterosпадowym dachu krytym strzechą jest obiektem szerokofrontowym, jednoraktowym, o układzie wewnątrz: komora – sień – izba – izba – chlew. Ściany domostwa wzniesiono w konstrukcji węglowej. Od strony zachodniej w zagrodzie wybudowano jedyny murowany z kamienia budynek, mieszczący we wnętrzach pomieszczenia obory oraz stajni.

Homestead from Bukowska Wola - a stable

The most important buildings of the peasant homestead from Bukowska Wola, including the cottage and barn, were built in 1875 by the local host Jan Kołodziej. It included: a house with a small pigsty located under a common roof, as well as a barn and a coach house. The cottage with a hipped thatched roof is a wide-front, single-track structure with an interior arrangement: chamber - hall - chamber - chamber - pigsty. The walls of the house were erected in a casing structure. From the west side, the only stone-built building in the yard was built, housing the barn and stables.

Zagroda z Bukowskiej Woli – stodoła

Sześcioboczną zrębową stodołę, wzniesioną w 1875 roku, z grubych bali sosnowych nakrywa czterosпадowy dach, kryty strzechą. Zbudowano ją w oryginalnej konstrukcji sochowej, której najistotniejsze elementy stanowiły „sochy”, czyli wbite w ziemię, pionowe, rozwidlane belki na których wspierały się poziome „ślemona”. Budynek pochodzący z miechowskiego, kryje we wnętrzach centralne „boisko” oraz dwa rozmieszczone po bokach „zapola”. Obok dwuskrzydłowych wrót prowadzących do stodoły w ścianie frontowej wycięto małe wejście z drzwiami, przez które bezpośrednio można było się dostać do lewego zapola.

Homestead from Bukowska Wola - a barn

A six-sided log barn, erected in 1875, is covered with thick pine logs with a hip roof thatched. It was built in the original sochowa structure, the most important elements of which were "sochs", i.e. vertical, forked beams driven into the ground, on which horizontal "silleys" were supported. The building, which comes from Miechów, hides a central "playground" and two "zapole" arranged on the sides. Next to the double-wing gate leading to the barn in the front wall, a small entrance with a door was cut out, through which you could directly access the left bay.

Zagroda z Bukowskiej Woli – wozownia

Zagroda z Bukowskiej Woli (gmina Miechów) została wzniesiona w 1875 roku (chałupa i stodoła) przez Jana Kołodzieja. W skład zagrody wchodzi dom z chlewikiem pod wspólnym dachem, stodoła, wozownia i murowana stajnia. Chałupa jest obiektem szerokofrontowym, jednoraktowym, w układzie komora – sień – izba – izba – chlew. Ściany wzniesiono w konstrukcji węglowej. Czterosпадowy dach

pokryto strzechą. Od wschodu zagrodę z Bukowskiej Woli zamyka kryta słomą wiata – wozownia, która służyła do przechowywania wozów, sań i narzędzi rolniczych.

Homestead from Bukowska Wola - coach house

The farm from Bukowska Wola (Miechów commune) was built in 1875 (cottage and barn) by Jan Kołodziej. The enclosure includes a house with a pigsty under a common roof, a barn, a coach house and a stone stable. The cottage is a wide - front, single - track structure, in the chamber - hall - chamber - chamber - pigsty arrangement. The walls were erected in a coal structure. Thatched hip roof. From the east, the farm from Bukowska Wola is closed by a straw-covered shed - a coach house, which was used to store wagons, sleighs and agricultural tools.

Zagroda z Bukowskiej Woli – chałupa

Zagroda z Bukowskiej Woli została wzniesiona w 1875 roku (chata i stodoła) przez Jana Kołodzieja. W jej skład wchodzi dom z chlewikiem pod wspólnym dachem, stodoła, wozownia i murowana stajnia. Chałupa jest obiektem szerokofrontowym, jednotraktowym, w układzie komora – sień – izba – izba – chlew. Ściany wzniesiono w konstrukcji węglowej. Czterospadowy dach pokryto strzechą.

W sieni umiejscowiono zejście do sklepionej piwnicy. Znajdujący się tu komin posiada palenisko wnekowe do gotowania, tzw. „letni piec”, a w izbie mniejszej znajduje się piec z paleniskiem wnekowym i piecem chlebowym oraz piec kuchenny z blachami na dwie fajerki. Murowana stajnia z kamienia jest rekonstrukcją budynku z lat 20. XX wieku.

Sześcioboczną stodołę, wzniesioną w konstrukcji węglowej, nakrywa dach zbudowany w konstrukcji sochowej, pokryty strzechą. Dach sochowy składa się z wbitych w ziemię pionowych, rozwidlonych belek – „soch”, na których oparto „ślemona”, czyli poziome belki. Od wschodu zagrodę z Bukowskiej Woli zamyka kryta słomą wiata – wozownia, która służyła do przechowywania wozów, sań i narzędzi rolniczych. Z zachodniej strony gospodarstwa znajduje się również kryta słomą kamienna obora – stajnia.

W 1991 roku w przestrzeni zagrody zaaranżowano ekspozycję rzeźb Jana Bernasiewicza zatytułowaną: „Ocalić od zapomnienia. Jan Bernasiewicz, twórca Ogrodu Rzeźb”. Znajduje się tu ponad 600 rzeźb, liczne fotografie przedstawiające mistrza Jana, jak również pamiątki pozostałe po artyście.

Jan Bernasiewicz urodził się 1 czerwca 1908 r., zmarł 24 listopada 1984 r. Żył i tworzył we wsi Jaworzna-Gniewce leżącej 15 kilometrów od Kielc, w dzisiejszej gminie Piekoszków. Do 1975 r. wspólnie z żoną Marią artysta uprawiał około pół hektara ziemi. Jego idea ocalenia dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń znalazła wyraz w wymyślonym przez artystę muzeum rzeźb, zlokalizowanym w sadzie, które nazwał „Małe Muzeum w Jaworzni”. Tworzył je przez okres 18 lat od 1966 do 1984 roku.

Do najbardziej interesujących prac Jana Bernasiewicza należą: „Kapliczka na kasztanie”, „Pomnik poległych Żołnierzy Polskich w walce 1939-45 r.”, „Kopernik”, „Herody”, „Husarz”, „Mikołaj Rej”.

Artysta tworzył przede wszystkim w drewnie, rzadziej w kamieniu. Dłutem nadawał rzeźbionym twarzom indywidualne rysy, dolną część kłody zostawiał zazwyczaj nieobrobioną, z jej krzywiznami i sękami. W 1979 r. przyjęto go do Stowarzyszenia Twórców Ludowych, otrzymał również prestiżową nagrodę artystyczną im. Jana Pocka, a w 1980 r. nagrodę miesięcznika „Przemiany”. Na krótko przed śmiercią artysta przekazał cały swój dorobek Muzeum Wsi Kieleckiej.

Homestead from Bukowska Wola - a cottage

The farm from Bukowska Wola was built in 1875 (cottage and barn) by Jan Kołodziej. It consists of a house with a pigsty under a common roof, a barn, a coach house and a stone stable. The cottage is a wide - front, single - track structure, in the chamber - hall - chamber - chamber - pigsty arrangement. The walls were erected in a coal structure. Thatched hip roof.

In the hall there was a descent to the vaulted basement. The chimney located here has a niche for cooking, so-called "Summer stove", and in the smaller room there is a stove with a cavity and bread oven and a kitchen stove with sheets for two fireworks. The stone stable is a reconstruction of a building from the 1920s.

A six-sided barn, erected in a coal structure, is covered by a roof built in a sochowa structure, covered with thatched roofs. The sochi roof consists of vertical, forked beams driven into the ground - "soch", on which "sluices", i.e. horizontal beams, are based. From the east, the farm from Bukowska Wola is closed by a straw-covered shed - a coach house, which was used to store wagons, sleighs and agricultural tools. On the west side of the farm there is also a stone barn covered with straw - a stable.

In 1991, an exhibition of Jan Bernasiewicz's sculptures was arranged in the homestead space, entitled "Save from oblivion. Jan Bernasiewicz, creator of the Sculpture Garden. " There are over 600 sculptures, numerous photographs depicting Master Jan, as well as memorabilia left by the artist.

Jan Bernasiewicz was born on June 1, 1908, died on November 24, 1984. He lived and worked in the village of Jaworznia-Gniewce, located 15 kilometers from Kielce, in today's Piekoszów commune. Until 1975, together with his wife Maria, the artist cultivated about half a hectare of land. His idea of saving cultural heritage for future generations found expression in the sculpture museum invented by the artist, located in the orchard, which he called the "Small Museum in Jaworznia". He created them for 18 years from 1966 to 1984.

The most interesting works of Jan Bernasiewicz include: "Chapel on chestnut", "Monument to fallen Polish Soldiers in the fight of 1939-45", "Copernicus", "Herody", "Husarz", "Mikołaj Rej".

The artist created mainly in wood, less often in stone. With the chisel he gave the carved faces individual features, the lower part of the log was usually left untreated, with its curves and knots. In 1979 he was admitted to the Association of Folk Artists, he also received the prestigious artistic prize of Jan Pock, and in 1980 the award of the monthly 'Przemiany'. Shortly before his death, the artist passed all his achievements to the Kielce Countryside Museum.

Chałupa z Nasiechowic

Chałupę z Nasiechowic wybudowano w 1895 roku, a jej pierwszym właścicielem był włościanin Wojciech Jakuba. Dom został wzniesiony z ciosanych bali i „połowizn”, w konstrukcji sumikowo-łątkowej. Szerokofrontowy, dwutraktowy budynek posiada czterospadowy dach posyty słomą „na gładko”. We wnętrzu chałupy znajduje się przelotowa sień, dwie izby, kuchnia i komora. Osobne wejście, w tylnej ścianie, prowadzi do pomieszczenia gospodarczego. Od strony podwórza do chałupy dobudowano mały, prowizoryczny spichlerzyk. Pierwotnie wszystkie pomieszczenia w domu posiadały gliniane podłogi zwane „polepami”.

W chałupie z Nasiechowic dostrzec można wiele interesujących, archaicznych cech dawnego domu wiejskiego. Należą do nich np. pionowe słupy konstrukcji ścian (tzw. „łatki”), które wkopane były bezpośrednio w ziemię, a nie osadzone w podwalinie oraz okna zamontowane w „węgarach” czyli pionowych słupach drewnianych mocujących ościeżnice. W chałupie zachowały się drewniane drzwi, osadzone na prostych drewnianych zawiasach zwanych „biegunami”, piec z paleniskiem wnękowym i służącym do wypieku chleba, a także komin w sieni z wnęką używaną do wymiatania sadzy. W chałupie z Nasiechowic urządzono wnętrza zamieszkiwane przez rodzinę wiejskiego garncarza z okresu międzywojennego XX wieku.

Cottage from Nasiechowice

The cottage from Nasiechowice was built in 1895, and its first owner was the peasant Wojciech Jakub. The house was built of hewn logs and "halves", in sumic-meadow construction. The wide-front, two-bay building has a hipped roof stitched with "smooth" straw. Inside the cottage there is a through hall, two rooms, a kitchen and a chamber. A separate entrance in the back wall leads to the utility room. A small, makeshift granary was added to the cottage from the yard. Originally, all the rooms in the house had clay floors called 'polepos'.

In the cottage from Nasiechowice you can see many interesting, archaic features of a former country house. These include, for example, vertical columns of wall constructions (so-called "meadows"), which were dug directly into the ground, not embedded in the foundation, and windows mounted in "hung" or vertical wooden poles fastening door frames. The cottage has wooden doors, mounted on simple wooden hinges called "poles", a furnace with a cavity and a bread oven, as well as a chimney in the hall with a recess used for sweeping soot. In the cottage from Nasiechowice, interiors were inhabited by the family of a rural potter from the interwar period of the 20th century.

Warsztat garncarski z Rędocina

Budynek mieszczący we wnętrzach warsztat garncarski jest kopią pracowni należącej do znanego twórcy ludowego Henryka Rokity. Oryginalny obiekt stojący do dziś w miejscowości Rędocin został wybudowany około 1900 roku przez ojca Henryka Rokity – Andrzeja. Do budowy wykorzystany został materiał pochodzący ze starego, drewnianego domu wiejskiego, który wykupiono, zdemontowano, a następnie postawiono ponownie we wsi Rędocin, w bezpiecznym oddaleniu od innych zabudowań mieszkalnych.

Budynek o ścianach z drewna sosnowego nakrywa dwuspadowy dach kryty gontem. Wewnątrz znajduje się pionowy piec garncarski wybudowany z cegły. Składa się on z paleniska oraz komory ogniowej oddzielonej poziomym rusztem, na którym ustawia się naczynia do wypału. Dno komory ogniowej zbudowano na planie koła, ciepło z paleniska doprowadzają do niego specjalne otwory.

Główne pomieszczenie budynku stanowi pracownia garncarska, o dwóch wejściach w ścianach biegnących wzdłuż budynku i dwóch oknach w ścianie szczytowej, przeciwległej do pieca. Garncarnia wyposażona jest w koło o napędzie nożnym do toczenia naczyń (zwane gwarowo „toczkiem”), przymocowane do solidnej, ciężkiej, drewnianej ławy. Równoległe do niej stoi druga ława przeznaczona do wyrabiania i „klusowania” gliny. U góry, pod powalą widoczna jest konstrukcja z desek i żerdzi – (tzw. „zaluzy”), która służyła do suszenia ceramiki. Z boku, przy ścianie postawiono żarna rotacyjne, używane przez garncarza do mielenia tlenku ołowiu przeznaczonego do glazurowania naczyń.

Z wnętrza pracowni można się było dostać do komory pieca, w której ustawiane były naczynia gotowe do wypału. Otwór paleniska znajduje się po drugiej stronie pieca, w pomieszczeniu, gdzie przechowywano drewno przygotowane do wypału.

Pottery workshop from Rędocin

The building with a pottery workshop inside is a copy of a workshop belonging to the well-known folk artist Henryk Rokita. The original object standing to this day in Rędocin was built around 1900 by father Henryk Rokita - Andrzej. For construction, material from an old, wooden country house was used, which was bought, dismantled and then erected again in the village of Rędocin, away from other residential buildings.

The building with pine walls is covered by a gable roof covered with shingles. Inside there is a vertical pottery stove built of brick. It consists of a hearth and a fire chamber separated by a horizontal grate, on which firing vessels are placed. The bottom of the fire chamber is built on a circular plan, special openings bring heat from the hearth.

The main room of the building is a potter's workshop, with two entrances in the walls running along the building and two windows in the gable wall opposite the furnace. The pottery is equipped with a wheel with foot drive for turning dishes (called 'toque' in the dialect), attached to a solid, heavy, wooden bench. Parallel to it stands a second bench intended for kneading and "poaching" clay. Above, under the roof, there is a structure made of boards and poles - (so-called "lags"), which was used for drying ceramics. Rotary heaters were placed on the side of the wall, used by a potter to grind lead oxide for glazing vessels.

From the inside of the workshop, one could get into the furnace chamber, where dishes ready for firing were placed. The hearth opening is located on the other side of the furnace, in the room where the wood prepared for burning was stored.

Zagroda okólna z Kaliny Małej

Okół z Kaliny Małej reprezentuje typ zagrody zamkniętej, spotykanej między innymi na terenach południowej Kielecczyny w Górach Świętokrzyskich oraz w okolicach Miechowa. W jej skład wchodzi chałupa, stajnia, obora, chlew, chlewik i obszerna wozownia. Całość stanowi zespół zabudowań mieszkalnych i gospodarczych pochodzących z połowy XIX wieku. Zagroda z Kaliny Małej wybudowana została przez Wojciecha Podymę i Łukasza Idzika.

Muzeum Wsi Kieleckiej zakupiło zagrodę od jej ostatniego właściciela - Krzysztofa Podymy. Budynek mieszkalny pochodzący z 1852 r. ma ściany wykonane z belek sosnowych. Czterospadowy dach chałupy pokryto „na gładko” słomą, układaną na narożach w charakterystyczne „schodki”. W bryle dachu zauważyć można archaiczny otwór „dymnika” – pozostałość po dawnych chałupach kurnych. Dom drewniany posadowiono na wysokiej podmurówce z kamienia polnego, spojonego gliną. We wnętrzu chałupy doświetlanej przez duże dwuskrzydłowe okna, podłogi z desek zamontowano jedynie w izbie głównej i sąsiadującej z nią kuchence. W pomieszczeniach sieni oraz komory wykonano gliniane polepy. Ogrzewanie domu w zimie zapewniał duży piec kuchenny murowany z kapą, piecem chlebowym i trzonem ogrzewczym. Dodatkowe urządzenia ogniowe z blachami do gotowania w porze letniej znajdowały się w sieni, gdzie za trzonem kominowym ustawiono również małą prasę olejarską, używaną sezonowo do tłoczenia oleju.

Od tyłu do zagrody można się było dostać przez dwie pary dwuskrzydłowych wrót, umieszczonych pomiędzy murowanymi budynkami inwentarskimi i drewnianym chlewikiem. Od frontu wjazd na podwórze prowadził przez szerokie wrota, otwierane z lewej strony chałupy. Wiodły one bezpośrednio pod zadaszoną, przejazdową wiatę – wozownię, gdzie przechowywano środki transportu kołowego, sianie i niezbędne narzędzia rolnicze.

W zagrodzie okólnej z Kaliny Małej odtworzone zostały warunki życia zamożnej rodziny chłopskiej z lat 30. XX wieku. Właściciele gospodarstwa, oprócz uprawy roli, trudnili się też powroźnictwem oraz sezonowym tłoczeniem oleju, o czym świadczy prasa olejarska stojąca w sieni obok letniej kuchenki oraz zestaw kilku narzędzi używanych do kręcenia powrozów, przechowywany w komorze.

Enclosed homestead from Kalina Mała

The area around Kalina Mała represents a closed homestead type, found inter alia in the southern Kielecczyzna region in the Świętokrzyskie Mountains and in the vicinity of Miechów. It includes a cottage, a stable, a barn, a pigsty, a pigsty and a spacious coach house. The whole is a complex of residential and farm buildings from the mid-nineteenth century. The farm from Kalina Mała was built by Wojciech Podyma and Łukasz Idzik.

The Museum of the Kielce Village bought the farm from its last owner - Krzysztof Podima. The residential building from 1852 has walls made of pine beams. The hip roof of the cottage was covered with "smooth" straw, arranged at the corners in characteristic "stairs". The archaic hole of the smokehouse can be seen in the body of the roof - a remnant of former hen houses. The wooden house was founded on a high foundation of field stone, bonded with clay. Inside the cottage, illuminated by large double-leaf windows, plank floors were installed only in the main room and the adjacent stove. Clay joints were made in the hall and chamber rooms. Heating the house in winter was provided by a large brick kitchen stove with a cover, bread oven and heating hearth. Additional fire devices with sheets for cooking in summer were in the hall, where behind the chimney shaft there was also a small oil press, used seasonal for oil pressing.

From the back, the enclosure could be accessed through two pairs of double-leaf gates, located between brick livestock buildings and a wooden pigsty. From the front, the entrance to the yard led through a wide gate opened on the left side of the cottage. They led directly to the roofed, transitional shelter - a coach house, where the means of road transport, sleighs and necessary agricultural tools were stored.

The living conditions of a wealthy peasant family from the 1930s were recreated in the circular yard from Kalina Mała. The owners of the farm, in addition to cultivating the soil, also dealt with rope and seasonal oil pressing, as evidenced by the oil press standing in the hall next to the summer stove and a set of several tools used for making ropes, stored in the chamber.

Zagroda ze Szczepanowic – stodoła

Okół ze Szczepanowic reprezentuje typ zagrody zamkniętej, w której budynki gospodarcze i chałupa tworzą zwarty czworobok. Ten typ zabudowy spotykano niegdyś m. in. w powiatach jędrzejowskim, włoszczowskim i pińczowskim. Wznoszenie okołu ze Szczepanowic rozpoczęto w latach 1855-1860, pierwszym właścicielem gospodarstwa był Wojciech Bzdela, włościanin posiadający ponad 29 morgów ziemi. Budowę zagrody w obecnym kształcie ukończono w latach 90. XIX wieku.

Okół tworzą zrębowa chałupa (1855 r.), duża obora, spichlerzyk o sumikowo-łątkowych ścianach (przełom XIX i XX w.) oraz wiata – wozownia. Dodatkowo w roku 1912 na terenie wozowni wykopana została piwnica, którą obmurowano kamieniem łamanym. Na tyłach zabudowań postawiono drewnianą stodołę o węglowej konstrukcji ścian.

Homestead from Szczepanowice – barn

The area around Szczepanowice represents a closed enclosure type, in which the outbuildings and the cottage form a compact quadrangle. This type of building was once found among others in the Jędrzejów, Włoszczowski and Pińczów counties. Construction of the Szczepanowice district began in 1855-1860, the first owner of the farm was Wojciech Bzdela, a peasant with over 29 morgs of land. The construction of the homestead in its present shape was completed in the 1890s.

The surrounding is formed by a log cottage (1855), a large barn, granary with catkin-grass walls (turn of the 19th and 20th centuries) and a shed - a coach house. In addition, in 1912 a cellar was dug in the coach house, which was walled with broken stone. At the back of the buildings a wooden barn was erected with a coal wall structure.

Zagroda ze Szczepanowic

Okół ze Szczepanowic reprezentuje typ zagrody zamkniętej, w której budynki gospodarcze i chałupa tworzą zwarty czworobok. Ten typ zabudowy spotykano niegdyś m.in. w powiatach jędrzejowskim, włoszczowskim i pińczowskim, a także w Górach Świętokrzyskich. Wznoszenieokołu ze Szczepanowic rozpoczęto w latach 1855-1860, pierwszym właścicielem gospodarstwa był Wojciech Bzdela, włościanin posiadający ponad 29 morgów ziemi. Budowę zagrody w obecnym kształcie ukończono w latach 90. XIX wieku. Okół tworzą zrębowa chałupa (1855 r.), duża obora, spichlerzyk o sumikowo-łątkowych ścianach (przełom XIX i XX w.) oraz wiata – wozownia. Dodatkowo w roku 1912 na terenie wozowni wykopana została piwnica, którą obmurowano kamieniem łamanym. Najstarszym obiektem w zagrodzie jest jednotraktowa, szerokofrontowa chałupa, o ścianach z ciosanych bali sosnowych i krawędziaków, węglowanych na nakładkę obustronną z pozostawionymi „ostatkami”. Wnętrze tworzą: sień, izba i komora oraz alkierz, dobudowany na przełomie XIX i XX wieku. W izbie mieszkalnej znajduje się piec z paleniskiem wnekowym i zapiecek, a także piec chlebowy. We wszystkich pomieszczeniach, oprócz alkierza, podłogę stanowi gliniana „polepa”. Chałupę przykrywa czterospadowy dach kryty strzechą „na gładko”, a na narożach – „w schodki”. Wejście dookołu prowadzi przez dwuskrzydłową bramę zlokalizowaną z lewej strony domu. Na tyłach zabudowań postawiono drewnianą stodołę o węglowej konstrukcji ścian.

W chałupie odtworzono wnętrza z okresu dwudziestolecia międzywojennego, ukazując obrzędowość pogrzebową mieszkańców wsi. W izbie ukazano zwyczaj tzw. „pustych nocy”, czyli tradycyjnego czuwania przy zmarłym. Odejście bliskiej osoby wymagało zastosowania rytuałów, poprzez które wykluczano zmarłego ze świata żywych, ułatwiano jego duszy przejście w zaświaty. Wszelkie gesty, czynności, modlitwy i zachowania służyły zabezpieczeniu siebie i bliskich przed złowrogim wpływem śmierci. Czyniono to m. in. zasłaniając lustra, zatrzymywano zegar, czy uchylano drzwi do szafek i kredensu, aby dusza mogła bez przeszkód odejść z tego świata.

Homestead from Szczepanowice

The area around Szczepanowice represents a closed enclosure type, in which the outbuildings and the cottage form a compact quadrangle. This type of building was once found among others in the poviats of Jędrzejów, Włoszczów and Pińczów, as well as in the Świętokrzyskie Mountains. Construction of the Szczepanowice district began in the years 1855-1860, the first owner of the farm was Wojciech Bzdela, a peasant with over 29 morga of land. The construction of the homestead in its present shape was completed in the 1890s. The surrounding is formed by a log cottage (1855), a large barn, granary with catkin-grass walls (turn of the 19th and 20th centuries) and a shed - a coach house. In addition, in 1912 a cellar was dug in the coach house, which was walled with broken stone. The oldest object in the yard is a single-bay, wide-front cottage, with walls made of hewn pine logs and square beams, angled on both sides with left-over "leftovers". The interior consists of: a hall, chamber and chamber as well as an alcove, added at the turn of the 19th and 20th century. The living room has an oven with a niche and a casserole, as well as a bread oven. In all rooms, except the alcove, the floor is a clay "polepa". The cottage is covered by a hipped thatched roof "smooth", and on the corners - "into the stairs". The entrance to the area leads through a double-wing gate located on the left side of the house. At the back of the buildings a wooden barn was erected with a coal wall structure.

In the cottage, the interiors from the interwar period were recreated, showing the funeral rites of the village inhabitants. The room shows the custom of the so-called "Empty nights", or traditional vigil for the deceased. The passing of a loved one required the use of rituals by which the deceased was excluded from the living world, his soul was made easier to enter the afterlife. All gestures, actions, prayers and behaviors served to protect themselves and loved ones against the sinister influence of death. This was done, among others, by covering the mirrors, the clock was stopped, or the door to the cupboards and sideboard was opened so that the soul could leave this world without hindrance.

Wiatrak z Grzymałkowa

Wiatrak z Grzymałkowa (gmina Mniów) wybudowano w 1931 roku. Pierwotnie „holender” stał we wsi Pakuły (powiat Końskie), skąd w 1947 roku został przeniesiony do Grzymałkowa. W 1976 roku nieczynny młyn wietrzny zakupiło Muzeum Wsi Kieleckiej od ostatniej właścicielki - pani Wandy Berner. Wiatrak posadowiono na terenie skansenu w 1990 roku.

„Holender” zbudowany jest na planie ośmioboku, posiada trzy kondygnacje. Wybudowano go na ośmiu dębowych podwalinach ułożonych na podmurówce z kamienia polnego. Ściany, w konstrukcji szkieletowo-ryglowej, są szalowane deskami. Mechanizmy wiatraka – napędowy i transmisyjny – tworzą dwa skrzydła („śmigi”), wał skrzydłowy, koło „palczne”, pionowy wał sztorcowy, dwa poziome koła sztorcowe, wrzeciona i dwa koła cewkowe. Budynek wiatraka przykrywa dwuspadowy dach, o konstrukcji krokwiowo-jętkowej, z charakterystycznym „naczółkiem”. Tworzy on ruchomą, obrotową „czapę”, typową dla wiatraków holenderskich. Mechanizm „czapy” osadzono na kole składającym się z dwóch drewnianych „krążyn”. Na dolnej, wspartej na „oczepie” ścian, umocowano szynę stalową, po której poruszają się wózki o żeliwnych kółkach. Na wózkach wsparto belki stanowiące podstawę dachu. „Czapę” wraz ze skrzydłami obracano w stronę wiatru za pomocą drewnianego dyszla, który zostanie odtworzony w przyszłości.

Windmill from Grzymałków

The windmill from Grzymałków (Mniów commune) was built in 1931. Originally a "Dutchman" stood in the village of Pakuły (Końskie powiat), from where he was transferred to Grzymałków in 1947. In

1976, a closed wind mill was purchased by the Kielce Countryside Museum from the last owner - Mrs. Wanda Berner. The windmill was founded in the open-air museum in 1990.

"Dutch" is built on an octagonal plan, has three floors. It was built on eight oak foundations laid on a foundation made of field stone. The walls, in the frame and transom structure, are boarded. Windmill mechanisms - propulsion and transmission - form two wings ("propellers"), wing shaft, "palm" wheel, vertical edge shaft, two horizontal edge wheels, spindles and two coil wheels. The windmill building is covered with a gable roof, of rafter and yoke construction, with a characteristic "pediment". It creates a movable, rotating "cap" typical of Dutch windmills. The "cap" mechanism is mounted on a wheel consisting of two wooden "cradles". On the lower wall, supported on the "cap", a steel rail was mounted, on which trolleys with cast iron wheels move. The beams supporting the roof are supported on carts. The "cap" and wings were turned towards the wind with a wooden drawbar, which will be recreated in the future.

Wiatrak typu „koźlak” z Dębna.

Wiatrak z Dębna wybudował Michał Binkowski w 1880 roku. Ściany budowli wykonano w „lekkiej” konstrukcji słupowo-ryglowej na rzucie czworokąta o wymiarach 5,90 x 5,60 m. Wiatrak posadowiony jest na „koźle” wykonanym z grubych bali drewnianych, umożliwiającym obracanie wiatraka przodem do kierunku wiejącego wiatru. Budynek posiada trzy kondygnacje: w części dolnej znajduje się podstawa wiatraka z „koźłem”, na pierwszym piętrze zwanym mącznym, umieszczono urządzenia do obróbki mlewa, na drugim zaś - roboczym zamontowano mechanizm transmisyjno - napędowy, wykonany niemal w całości z drewna. Wejście do młyna wiedzie po schodach sięgających pierwszego piętra. Na ostatniej kondygnacji umiejscowiono małe drzwi służące do wciągania worków z ziarnem. Mechanizm roboczy wiatraka tworzą: złożenie kamieni młyńskich, wykonanych z piaskowca, odsiewacz oraz stojący pod ścianą młynek wialny do czyszczenia zbóż. Mechanizm napędowy wiatraka z Dębna tworzą „śmigi” osadzone w głowicy poziomego wału skrzydłowego. Młyn pracował jeszcze w latach 50. XX wieku. Kres jego działalności położyła nawałnica w 1961 r., która uszkodziła trwale „śmigi” oraz elektryfikacja wsi, która upowszechniła w Dębnie stosowanie śrutowników. W 2008 roku Muzeum Wsi Kieleckiej zakupiło obiekt od Jana Dyka, jego ostatniego właściciela, z zamiarem uruchomienia wiatraka do pokazów przemiału mąki.

A "koźlak" windmill from Dębno.

The windmill from Dębno was built by Michał Binkowski in 1880. The walls of the building were made in a "light" mullion-transom structure on a quadrangle projection measuring 5.90 x 5.60 m. The windmill is placed on a "goat" made of thick wooden logs, enabling the windmill to be rotated forward to the direction of the blowing wind. The building has three floors: in the lower part there is a base of a windmill with a "goat", on the first floor called flour, there are machines for processing milk, and on the second - a working transmission and drive mechanism, made almost entirely of wood. The entrance to the mill is via stairs reaching the first floor. On the top floor, there is a small door for pulling grain bags. The working mechanism of the windmill consists of: millstone made of sandstone, a sifter and a grain mill standing against the wall for cleaning cereals. The drive mechanism of the windmill from Dębno consists of "propellers" embedded in the head of the horizontal wing shaft. The mill was still working in the 1950s. The end of his activity was marked by a storm in 1961, which permanently damaged the "helicopter" and the electrification of the village, which popularized the use of grinding mills in Dębno. In 2008, the Kielce Countryside Museum purchased a building from Jan Dyk, its last owner, with the intention of starting a windmill for flour milling demonstrations.

Spichlerz ze Złotej Pińczowskiej

Osiemnastowieczny spichlerz dworski ze Złotej Pińczowskiej wybudowano pierwotnie w Rogowie nad Wisłą. Fundatorem budowli wzniesionej w 1719 roku był Eliaz Wodzicki, właściciel miejscowego majątku ziemskiego. W XIX wieku po spadku koniunktury w handlu zbożem, około 1850 roku, rozebrano go i przeniesiono do miejscowości Złota Pińczowska. W Muzeum Wsi Kieleckiej posadowiono go na terenie Sektora Dworsko-Folwarcznego.

Spichlerz dworski zbudowano z drewna modrzewiowego, sosnowego i dębowego, w konstrukcji zrębowej, na planie prostokąta o wymiarach 26,25 x 9,75 metra. Nad głównym wejściem przeczytać można oryginalny napis fundacyjny z datą budowy (1719 r.) oraz literami „MM” prawdopodobnie inicjałami anonimowego budowniczego.

Spichlerz był budowlą gospodarczą, dwukondygnacyjną, bez piwnic, z ogromnym użytkowym poddaszem. Na pierwszej i drugiej kondygnacji znajdowały się po dwie komory przedzielone centralnie usytuowaną sienią. Szczególną uwagę zwraca tu piękny łamany dach krakowski, pokryty gontem, a także profilowane wypusty podciągowych belek stropowych – tzw. „rysie”. Dekoracyjny charakter ma także fazowanie kantów w „liscach” i słupach wspierających belki podciągowe wewnątrz budynku.

Obiekt ze względu na wiek, bryłę oraz szczegóły konstrukcyjne zaliczany jest do najcenniejszych dworskich budynków gospodarczych z epoki baroku w Polsce.

W salach spichrza ze Złotej prezentowane są stałe ekspozycje tematyczne w tym: „Policja w stylu retro”, „PRL od podwórka” oraz wystawa pt. „W izbie szynkowej, czyli o karczmach na Kielecczyźnie”. W sieni na piętrze można obejrzeć dużą kolekcję eksponatów poświęconych tradycyjnemu praniu, prasowaniu i utrzymaniu czystości.

The granary from Złota Pińczowska

The 18th-century granary from Złota Pińczowska was originally built in Rogów on the Vistula. The founder of the building erected in 1719 was Eliaz Wodzicki, the owner of the local estate. In the nineteenth century, after a downturn in the grain trade, around 1850, it was demolished and moved to the town of Złota Pińczowska. In the Museum of the Kielce Village, it was founded in the Manor-Farm Sector.

The court granary was built of larch, pine and oak wood, in a log construction, on a rectangular plan with dimensions of 26.25 x 9.75 meters. Above the main entrance you can read the original foundation inscription with the date of construction (1719) and the letters "MM" probably the initials of an anonymous builder.

The granary was an outbuilding, two-story, without basements, with a huge attic. On the first and second floors, there were two chambers separated by a centrally located hall. Particularly noteworthy here is the beautiful broken Krakow roof, covered with shingles, as well as profiled projections of overhead beams - the so-called "Lynx". The bevelling of the edges in the "lisice" and columns supporting the girders inside the building is also decorative.

Due to its age, shape and construction details, the building is one of the most valuable farm buildings from the Baroque era in Poland.

Permanent themed exhibitions are presented in the granary halls of the Golden, including: "Police in retro style", "People's Republic of Poland from the yard" and an exhibition entitled "In the ham room, about taverns in the Kielce region." In the upstairs hall you can see a large collection of exhibits dedicated to traditional washing, ironing and maintaining cleanliness.

Spichlerz ze Staszowa

Dokładna data wybudowania tego spichlerza nie jest znana. Wiadomo, że wzniesiono go w drugiej połowie XVIII wieku. Budynek ten stanowi jedyny na Kielecczyźnie przykład spichlerza wąskofrontowego, zbudowanego na rzucie kwadratu. W drugiej połowie wieku XIX obiekt należał do rodziny Malewskich.

Dwukondygnacyjny spichlerz o zgrabnej, oryginalnej bryle, posiada modrzewiowe ściany węgłowane „na nakładkę” (jedno i dwustronną) z pozostawionymi u góry ozdobnie profilowanymi, długimi „rysiami”. Na parterze znajdują się dwa okienka wziernikowe, zapewniające wentylację. Drzwi spągowe prowadzące do spichrza zawieszono na zawiasach pasowych. Podłogi i powały wykonane są z desek struganych o grubości 4 cm i szerokości około 25-30 cm. Spichlerz ze Staszowa nakrywa naczółkowy, wysoki dach, kryty gontem, z parą okien wyciętych w szczycie. Oryginalny wygląd spichrza podkreśla dodatkowo drewniana „facjatka” doświetlająca najwyżej położone poddasze. Budynek rozebrano i przeniesiono do skansenu w 1981 roku. O obiekcie zaprezentowano ekspozycję poświęconą tradycyjnemu kowalstwu ludowemu na Kielecczyźnie.

Granary from Staszów

The exact date of construction of this granary is unknown. It is known that it was erected in the second half of the 18th century. This building is the only example in the Kielce region of a narrow-front granary built on a square plan. In the second half of the 19th century, the building belonged to the Malewski family.

A two-storey granary with a shapely, original shape, has larch walls engraved "overlay" (single and double-sided) with decorative, profiled, long "scratches" left at the top. On the ground floor there are two sight glasses for ventilation. Floor doors leading to the granary were hung on belt hinges. Floors and floors are made of planed boards 4 cm thick and 25-30 cm wide. The granary from Staszów is covered by a pediment, high roof, covered with shingles, with a pair of windows cut out at the top. The original appearance of the granary is additionally emphasized by a wooden "attic room" illuminating the highest attic. The building was demolished and moved to an open-air museum in 1981. An exhibition devoted to traditional folk blacksmith in the Kielczyn region was presented about the object.

Dwór z Suchedniowa

Dwór z Suchedniowa został wzniesiony na początku XIX wieku Budynek na planie podkowy stanowił własność poczthaltera Wincentego Tarczyńskiego. Do końca XIX w. w obiekcie funkcjonowała stacja pocztowa.

Ściany zewnętrzne budynku zbudowano z krawędziaków modrzewiowych oszalowanych deskami, zaś ściany działowe z drewna jodłowego. Dwór nakryto dachem naczółkowym, pokrytym podwójną warstwą jodłowego gontu. Przed frontowym wejściem znajduje się kolumnowy ganek z

dwupołaciowym daszkiem. Okna wyposażone są w zewnętrzne okiennice, zamocowano na zawiasach kowalskiej roboty.

Wnętrze zaaranżowano w sposób typowy dla standardu życia średniozamożnej rodziny szlacheckiej z drugiej połowy XIX wieku. Salon to najbardziej reprezentacyjne pomieszczenie dworu, tutaj przyjmowano oficjalnych gości. Znajdują się tu m.in. dwa komplety mebli w stylu Ludwika Filipa, klasycystyczna komoda, serwantka z naczyniami o funkcji dekoracyjnej i makata buczačka na ścianie.

Za salonem znajduje się sypialnia państwa domu. W sypialni dokonywano codziennej podstawowej toalety, tam mieści się też garderoba oraz stolik do robótek kobiecych. W sypialni stoją dwa łóżka małżeńskie, komoda w stylu Ludwika Filipa, eklektyczna szafa odzieżowa i czarno politurowane biurko damskie w stylu Napoleona III. Wyposażenie uzupełniają naczynia nocne oraz ozdobna spluwaczka w kształcie żółwia.

Dwór posiadał także bawialnię, czyli pokój kameralnych spotkań rodziny – etykieta dworska nie pozwalała na goszczenie tutaj mniej zaufanych gości. W bawialni najbliżsi członkowie rodziny i jej przyjaciele spędzali wieczory, umilając sobie czas „domowymi koncertami” lub czytaniem. Ściany tego pomieszczenia zdobią ryciny przedstawiające historyczne budowle Rzeczypospolitej. W bawialni znajdują się fortepian ze słynnej warszawskiej manufaktury Józefa Walentego Budynowicza, serwantka z naczyniami, stół z krzesłami oraz piękne secesyjne tremo. Nieodzownym pomieszczeniem dworu był gabinet, czyli miejsce pracy i wypoczynku pana domu oraz zarządcy majątku. Tradycyjnie znajdowało się w nim „panoplium” – ozdobna ekspozycja białej broni, umieszczona na tle kobierca. Wyposażenie tego pomieszczenia stanowi też leżanka w stylu empire oraz sekretarzyk ze zbiorem ksiąg gospodarskich, podręczników, atlasów i literatury pięknej.

W jadalni cała rodzina gromadziła się na posiłki, na które wzywał dzwon umieszczony przy głównym wejściu do dworu. Centralnie miejsce jadalni zajmuje duży stół z kompletem krzesel o wysokich oparciach i wyplatanych trzcina siedziskach. W rogu znajduje się zegar, a pod oknem samowar, naprzeciw stoi kredens na zastawę stołową, na ścianach zawieszono portrety rodzinne.

W sieni gospodarczej przechowywano stare meble i szereg sprzętów użytkowych. Pomieszczenie spełniało także funkcję łazienki. W sieni znajduje się również duża wanna miedziana i druga klepkowa oraz kredens, jej ściany zdobią trofea myśliwskie.

Miejszem przygotowywania codziennych posiłków, a także sporządzania przetworów, magazynowanych w spiżarni (leżącej po sąsiedzku), była kuchnia. Znajduje się tu duży, murowany piec kuchenny z płytą żeliwną i fajerkami oraz piec chlebowy, wylepiony gliną i bielony. W kuchni stoi kredens, półka, stół, naczynie na wodę, pniak do rąbania. Obejrzeć tu można szereg sprzętów kuchennych: noże, łyżki, tasaki, różnorodne formy i foremki, butelki i naczynia. Na płycie kuchni umieszczono urządzenie do palenia kawy, a przy wejściu do spiżarni – drewnianą maselnicę na korbę.

Za arkadowym przejściem w podstawie komina znajduje się izba czeladna, w której służba wykonywała prace gospodarcze: prasowanie, przedzenie, szycie, pranie i drobne naprawy sprzętów. W tym pomieszczeniu ustawiono najnowsze meble: szafę, masywny stół, komodę, kredens oraz magiel ręczny. Przy stole zobaczyć można kołowrotek, a na komodzie znajdują się różne typy żelazek.

Z izbą czeladną sąsiaduje pokój rezydentki – zubożałej krewnej, która w zamian za gościnę pomagała przy gospodarstwie. Pokój wyposażono w podstawowe meble: łóżko, komodę, szafkę, stół z krzesłami oraz umywalkę. Wystrój tego pomieszczenia uzupełniają damskie bibeloty oraz dewocjonalia.

Manor House from Suchedniów

The manor house from Suchedniów was erected at the beginning of the 19th century. The horseshoe-shaped building was the property of Poczthalter Wincenty Tarczyński. A post station operated in the building until the end of the 19th century.

The external walls of the building were built of larch timber planks boarded, and partition walls of fir wood. The manor was covered with a pediment roof, covered with a double layer of fir shingle. In front of the front entrance there is a columnar porch with a bent roof. The windows are equipped with external shutters, mounted on the hinges of the blacksmith's work.

The interior was arranged in a manner typical of the standard of living of a middle-class noble family from the second half of the 19th century. The living room is the most representative room of the manor, here official guests were received. You can find here, among others two sets of furniture in the style of Louis Philippe, a classicist chest of drawers, a cabinet with dishes with a decorative function and a bunting tapestry on the wall.

Behind the living room is the bedroom of your home. In the bedroom, there was a daily basic toilet, there is also a wardrobe and a needlework table. The bedroom has two double beds, a chest of drawers in the style of Louis Philippe, an eclectic wardrobe and a black polished women's desk in the style of Napoleon III. The equipment is supplemented with bedside dishes and a decorative turtle-shaped spittoon.

The manor also had a playroom, i.e. a room for small family gatherings - court etiquette did not allow hosting less trusted guests here. In the living room, the closest family members and her friends spent evenings, enjoying their time with "home concerts" or reading. The walls of this room are decorated with engravings showing the historical buildings of the Commonwealth. In the living room there is a piano from the famous Warsaw workshop of Józef Walenty Budynowicz, a cabinet with dishes, a table with chairs and a beautiful Art Nouveau stage. An indispensable room of the manor was the study, i.e. the place of work and rest of the master of the house and the property manager. Traditionally, it contained a "panoplum" - a decorative exhibition of white weapons, placed on the background of the rug. The equipment of this room is also an empire-style couch and a secretary with a collection of farm books, textbooks, atlases and fiction.

In the dining room, the whole family gathered for meals, which were called by the bell placed at the main entrance to the court. Centrally, the dining room is occupied by a large table with a set of high-backed chairs and reed-woven seats. There is a clock in the corner and a samovar under the window, opposite is a sideboard for tableware, family portraits are hung on the walls.

Old furniture and a number of utility equipment were stored in the economic hall. The room also served as a bathroom. The hall also has a large copper tub and a second stave tub and sideboard, its walls are decorated with hunting trophies.

The place to prepare everyday meals, as well as prepare preserves, stored in the pantry (located next door) was the kitchen. There is a large brick kitchen stove with a cast iron plate and fireworks, and a bread oven, clay-stained and bleached. In the kitchen there is a sideboard, shelf, table, water pot, chopping block. You can see here a number of kitchen appliances: knives, spoons, cleavers, various forms and molds, bottles and dishes. On the kitchen plate there is a coffee roasting device, and at the entrance to the pantry - a wooden crank butter.

Behind the arcade passage in the base of the chimney there is a servant chamber in which the service performed economic work: ironing, spinning, sewing, washing and minor repairs of equipment. In this

room, inferior furniture was placed: a wardrobe, a massive table, a dresser, a sideboard and a hand mangle. At the table you can see the spinning wheel and there are various types of irons on the dresser. Next to the apprentice's room is a resident's room - an impoverished relative who, in exchange for hospitality, helped the farm. The room is equipped with basic furniture: a bed, a dresser, a cupboard, a table with chairs and a sink. The decor of this room is complemented by women's trinkets and religious items.

Stodoła dworska z Radkowiec

Budynek o przeznaczeniu gospodarczym, wybudowany w 1855 r., pochodzi z majątku ziemskiego Wandy Pomianowskiej. Ten okazały obiekt drewniany, o wymiarach 30 x12 metrów wzniesiono w konstrukcji sumikowo-łatkowej z ociosanych belek. Składa się z dwóch zapoli i podwójnego boiska przelotowego, prowadzi do niego dwoje wrót usytuowanych w obu dłuższych ścianach stodoły. Obiekt wieńczy duży stolcowy, czterospadowy dach, pokryty słomą „na gładko”. Budynek stodoły posadowiono w części gospodarczej w Sektora Dworsko-Folwarcznego.

Court barn from Radkowiec

The economic building, built in 1855, comes from the land estate of Wanda Pomianowska. This impressive wooden building, measuring 30 x12 meters, was built in a catfish and meadow construction with hewn beams. It consists of two bays and a double pass-through pitch, leading to it by two gates located in both long walls of the barn. The object is crowned with a large, hip roof, covered with straw "smooth". The barn building was erected in the utility part of the Manor and Farm Sector.

Zagroda z Bielin - stodoła z Radkowiec

Stodoła z Radkowiec pochodząca z 2 połowy XIV wieku, wzniesiona w konstrukcji węglowej, kryta czterospadowym słomianym dachem.

Homestead from Bieliny - a barn from Radkowiec

A barn from Radkowiec from the second half of the fourteenth century, erected in a coal structure, covered with a hipped straw roof.

Wiatrak z Grzmucina

Drewniany młyn wietrzny z Grzmucina (typu „paltrak”) wybudowano w 1921 r. w miejscu starszego, zniszczonego wiatraka typu „koźlak”. Budynek wykonano na zamówienie młynarza Józefa Jaszewskiego z Grzmucina. Wzniósł go cieśla i budowniczy młynów, niejaki Paluszkiwicz, który w okolicy zbudował jeszcze co najmniej dwa podobne „paltraki”.

W wiatraku z Grzmucina zboże mielono aż do 1950 roku.

„Paltrak” obracano do kierunku wiatru za pomocą ręcznego kołowrotu z liną, zwanego „babą”. Wiatrak posadowiono na niskim, centralnym palu oraz na sześciu stalowych wózkach z rolkami, poruszających się po stalowej szynie, w kształcie okręgu. Szynę przytwierdzono do drewnianego

pierścienia, ułożonego na kamiennym fundamencie. Na wózkach opiera się masywny „krzyżulec” z belek dębowych, w który wczopowane są słupy nośne, będące elementem szkieletowej konstrukcji budynku, uzupełnionej ryglami oraz poziomymi belkami trzech kondygnacji wiatraka.

Mechanizm napędowy i transmisyjny paltraka tworzą dwa skrzydła (tzw. „śmigi”), wał skrzydłowy z kołem blatowym (widoczny na trzeciej kondygnacji) oraz pionowy wał z kołem „bąklowym”, przechodzący przez wszystkie piętra wiatraka. Na trzeciej kondygnacji zobaczyć można hamulec zwany „stawidłem”, pozwalający na zatrzymanie pracy wiatraka. Na drugiej kondygnacji młyna wietrznego zamontowano dwa „mlewniki” ze złożeniami kamieni młyńskich zwanych „francuzami”. Na dolnej kondygnacji zobaczyć można odsiewacze do mąki oraz pozostałości mechanizmu kubelkowego, dzięki któremu „mlewo” transportowano na górę, do powtórnego przemiału.

Windmill from Grzmucin (paltrak)

A wooden windmill from Grzmucin ("paltrak" type) was built in 1921 in place of an older, destroyed "koźlak" windmill. The building was commissioned by the miller Józef Jaszewski from Grzmucin. It was erected by a carpenter and mill builder, a Paluszkiewicz who built at least two similar "paltraks" in the area.

In the windmill from Grzmucin, grain was ground until 1950.

"Paltrak" was turned to the wind direction by means of a manual winch with a rope, called "baba". The windmill was placed on a low, central pile and on six steel carts with rollers moving on a steel rail in the shape of a circle. The rail was attached to a wooden ring, laid on a stone foundation. On the trolleys a massive "cross-brace" of oak beams rests, in which the supporting columns are embedded, which are part of the building's skeletal structure, supplemented with transoms and horizontal beams of three floors of the windmill.

The propeller transmission and transmission mechanism consists of two wings (so-called "whiskers"), a wing shaft with a top wheel (visible on the third floor) and a vertical shaft with a "bubble" wheel, passing through all floors of the windmill. On the third floor, you can see a brake called the "barn", which allows you to stop the windmill. On the second floor of the wind mill, two "millers" with millstone deposits known as "French" were installed. On the lower floor you can see flour sifters and the remains of a bucket mechanism, thanks to which the "milk" was transported to the top for repeated milling.

Wiatrak z Janika

Młyn wietrzny (typu „koźlak”) wzniesiono w 1861 roku. Wybudował go cieśla Szymon Mroczkowski pochodzący z Krzyżanówki w gminie Sienno. Pierwszym właścicielem wiatraka był Karol Rokita, włościanin z Mirca. O dacie powstania młyna świadczy zachowany napis wycięty na jednym z „zastrzałów” we wnętrzu.

W 1954 roku obiekt został zakupiony przez Władysława Mroczkowskiego, zdemontowany, przewieziony i ponownie zmontowany w Janiku, gdzie pracował przez kolejne 10 lat. Po tych przenosinach w „koźlaku” dokonano kilku przeróbek, wymieniając m.in. „koło pałeczne”, „śmigi”, a także zużyte kamienie młyńskie, odsiewacze oraz skrzynię mączną.

Cały budynek wiatraka obraca się na drewnianej podstawie zwanej „koźłem”. Obiekt o konstrukcji słupowo-ryglowej posiada dwie kondygnacje. Na najwyższej z nich znajduje się mechanizm

transmisyjny z wałem skrzydłowym, olbrzymim kołem „palcynym”. Tam też umiejscowiono złożenie kamieni młyńskich osłonięte drewnianą obudową. Piętro niżej znajduje się odsiewacz pyłowy, sortujący i oczyszczający „mlewo”. Budynek nakrywa dwuspadowy daszek gontowy z charakterystycznym ściętym „naczółkiem”.

Wiatrak z Janika, stojący w sektorze świętokrzyskim, jest obecnie najstarszym młynem wietrznym zachowanym na Kielecczyźnie.

Windmill from Janik

A windmill ("koźlak" type) was built in 1861. It was built by a carpenter Szymon Mroczkowski from Krzyżanówka in the Siemno commune. The first owner of the windmill was Karol Rokita, a peasant from Mirca. The date of creation of the mill is evidenced by the preserved inscription cut out on one of the "struts" in the interior.

In 1954, the building was purchased by Władysław Mroczkowski, dismantled, transported and reassembled in Janik, where he worked for the next 10 years. After these transfers in "koźlak" several modifications were made, mentioning, among others "Pulley", "propellers", as well as worn millstones, sieves and flour box.

The entire windmill building rotates on a wooden base called the "goat". The mullion-transom structure has two floors. On the highest of them there is a transmission mechanism with a wing shaft, a giant "palm" wheel. There was also a millstone deposit sheltered by a wooden casing. On the floor below, there is a mud sifter, sorting and cleaning "milk". The building is covered with a gable shingle roof with a characteristic truncated pediment.

The windmill from Janik, standing in the Świętokrzyskie sector, is currently the oldest wind mill preserved in the Kielce region.

Chałupa z Umra

Chałupa ze wsi Umer, położonej nad rzeką Bobrzą, została wzniesiona w 1845 roku, przez Stanisława Zatorskiego. Jest to budynek dwutraktowy, szerokofrontowy. Pierwotnie półtoratraktowe wnętrze budynku składało się z sieni, izby i alkierza. Taki rozkład pomieszczeń był historycznie najstarszy i powszechnie spotykany we wsi Umer. W późniejszym okresie czasu sień podzielono na dwie oddzielne części, z których każda posiadała swoje wejście do budynku. Ściany chałupy zbudowano z belek sosnowych węglowanych na nakładkę obustronną – prostą. Całość posadowiono na podmurówce z kamieni polnych. Budynek nakrywa czterospadowy dach kryty strzechą. W izbie znajduje się piec, który służył do gotowania, ogrzewania pomieszczeń oraz wypieku chleba. Prezentowana ekspozycja oddaje realia życia wiejskiego na przełomie lat 40. i 50. XX wieku, zakładające że obiekt zamieszkiwała wielodzietna rodzina robotniczo-chłopska.

The cottage from Umra

The cottage from the village of Umer, located on the River Bobrza, was built in 1845 by Stanisław Zatorski. It is a two-bay, wide-front building. The interior of the building was originally composed of a hall, a room and an alcove. This layout of the rooms was historically the oldest and commonly found in the village of Umer. Later, the hall was divided into two separate parts, each of which had its own entrance to the building. The cottage walls were built of pine beams wedged on both sides - straight.

The whole was founded on a foundation of field stones. The building is topped with a thatched hip roof. The room has an oven that was used for cooking, heating rooms and baking bread. The presented exhibition reflects the realities of rural life at the turn of the 1940s and 1950s, assuming that the object was inhabited by a large working-peasant family.

Zagroda z Sukowa – chałupa

Chałupa ze wsi Suków należy do najcenniejszych zabytków dawnej architektury wiejskiej. Nieznany z nazwiska cieśla wybudował ją w 1774 roku. Blisko 200 lat później chałupa została wykupiona, rozebrana. I w 1983 roku, zestawiona ponownie w skansenie w Tokarni.

Chałupa z Sukowa to jednotraktowy budynek szerokofrontowy, o tradycyjnym rozplanowaniu wewnątrz: sieni – izba – komora. Chałupa posiada drewniane ściany o konstrukcji węglowej, zwieńczone czterospadowym dachem, pokrytym gontem. W sieni znajduje się „piramidowy” komin z wnęką do wymiatania sadzy. W izbie zachowała się oryginalna belka – „siestrzezan”, z wrytym łacińskim napisem fundacyjnym: „Benedict Domine Hanc Domon et is stan habitantes in ea amen 1774 Galiński z Agnisko zono”.

Izba mieszkalna wyposażona jest w piec kuchenny oraz chlebowy, z drewnianą „kapą” wykonaną z desek. Znajdują się w niej sprzęty i meble typowe dla wsi świętokrzyskiej z lat 20. XX w. Odtwarzając dawne wnętrze, przyjęto założenie, że zamieszkiwała je liczna rodzina, gospodarująca na małym kawałku ziemi, której członkowie dodatkowo trudnili się wyrobem koszy wiklinowych. W izbie znajdują się zatem sprzęty i materiały potrzebne do wyplatania koszy (w początkach XX w. Suków był znanym ośrodkiem wikliniarskim, przy czym – wyplataniem koszy zajmowano się głównie w okresie jesienno-zimowym).

Zabudowę zagrody uzupełnia drewniany budynek stajni z oborą, przeniesiony ze wsi Sierzawy.

The cottage from the village of Suków

The cottage from the village of Suków belongs to the most valuable monuments of old rural architecture. An unnamed carpenter built it in 1774. Nearly 200 years later, the cottage was bought and demolished. And in 1983, put together again in the open-air museum in Tokarnia.

The Chałupa from Suków is a single-wide, wide-front building with a traditional interior design: hall - chamber - chamber. The cottage has wooden corrugated walls, topped with a hip roof, covered with shingles. In the hall there is a "pyramidal" chimney with a recess to soot. The original beam - the "siestrzezan" - with the Latin foundation inscription: "Benedict Domine Hanc Domon et is stan habitantes in ea amen 1774 Galiński z Agnisko zono" has been preserved in the chamber.

The living room is equipped with a kitchen and bread oven, with a wooden "cover" made of boards. It contains equipment and furniture typical of the village of Świętokrzyska from the 1920s. Reconstructing the former interior, it was assumed that they were inhabited by a large family, managing a small piece of land, whose members additionally dealt with the production of wicker

baskets. Therefore, the room contains equipment and materials needed to weave the baskets (at the beginning of the 20th century Suków was a well-known wicker center, with the weaving of baskets mainly in the autumn and winter).

The enclosure is supplemented with a wooden stable building with a barn, moved from the village of Sierzawy.

Zagroda z Sierzaw (Szerzaw)

Zagroda wybudowana została przez włościańską rodzinę Pożogów po komasacji wsi Sierzawy około 1857 roku. Jej właściciele posiadali około 30 morgów ziemi uprawnej (około 17 hektarów), co było jak na ówczesne realia wielkością znaczną.

Zabudowania pierwotnie ustawione były w kształt litery „U”, którą później „domknęto” dobudowując stodołę. Otwarte przestrzenie między budynkami przesłonięto ogrodzeniami z desek, a także brama z wąskimi wrotami prowadzącymi na podwórze. W skład zagrody wchodzi: chałupa (1880 r.), chlewy, obora, stajnia i spichlerz (1860 r.) oraz stodoła (1880 r.) i wiata/ „wozownia”.

Budynek mieszkalny, nakryty jest czterospadowym słomianym dachem, mieści centralnie usytuowaną przelotową sień i dwie izby. Jego fundament stanowią duże polne kamienie połączone ze sobą zaprawą wapienną. Drewniane ściany wykonano z „połowizn”, węglowanych na „rybi ogon”, oraz nakryto czterospadowym dachem przykrytym strzechą. W pomieszczeniach mieszkalnych znajdują się podłogi z desek, natomiast w sieni gliniana „polepa”. Piec i komin wykonano dawną metodą – z kamieni łączonych na glinę. Na „sistrzanie”, czyli jednej z belek nośnych stropu,; wyryto napis składający się z liter „IHS”.

Budynki chlewa, obory, stajni, spichlerza i stodoły również wzniesiono w konstrukcji węglowej, kryjąc je czterospadowymi słomianymi dachami. Budynki posiadają drzwi spągowe, zamocowane na kutych zawiasach pasowych. Budynek spichlerza ma podłogę z desek. W pozostałych pomieszczeniach podłogą jest gliniana „polepa”. Stodoła natomiast ma bardzo ciekawy element wykończenia podłoża jakim jest drewniany bruk wykonany z przeciętych poprzecznie fragmentów pni ułożonych obok siebie i wbitych w ziemię.

Na ekspozycjach wewnątrz chałupy można zobaczyć w pełni wyposażone warsztaty stolarza, sitarza i powroźnika.

The farm from Sierzawy

The farm was built by the peasant family of Pożogi after the land consolidation of the village of Sierzawy around 1857. Its owners owned about 30 morga of arable land (about 17 hectares), which was considerable for the realities of the time.

The buildings were originally arranged in the shape of the letter "U", which was later "closed" by adding a barn. The open spaces between the buildings were obscured by fences from boards, as well as a gate with narrow gates to the yard. The homestead includes: cottage (1880), pigsty, cowshed, stable and granary (1860), barn (1880) and shed / "coach house".

The residential building is covered with a hipped straw roof, houses a centrally located through hall and two rooms. Its foundation is made of large field stones connected with a lime mortar. The wooden walls were made of "halves" cut into the "fish tail" and covered with a hip roof thatched. The living rooms have plank floors, while the clay hall "polepa". The furnace and chimney were made using an old method - from stones joined to clay. On "chopping", i.e. one of the load-bearing beams of the ceiling, an inscription consisting of the letters "IHS" has been engraved.

The buildings of the pigsty, barn, stable, granary and barn were also erected in a coal structure, with hipped roofs. straw roofs. The buildings have floor doors mounted on forged belt hinges. The granary building has a floor made of boards. In other rooms, the floor is a clay "pole". The barn, on the other hand, has a very interesting element of finishing the ground, which is a wooden pavement made of cross-cut pieces of trunks arranged next to each other and driven into the ground.

At the exhibitions inside the cottage you can see fully equipped workshops of carpenter, sieve and rope maker.

Chałupa z Woli Szczygielkowej (szkoła)

Chałupę z Woli Szczygielkowej wybudował w 1870 roku Augustyn Kolasa, gospodarz posiadający 17 mórg ziemi. Drewniany dom stał około 150 metrów od wiejskiej drogi. Towarzyszyły mu zabudowania gospodarcze w postaci obory, szopy i stodoły. W okresie międzywojennym, chałupa została wynajęta przez właściciela. W tym czasie mieściła się w budynku czteroklasowa Szkoła Powszechna wraz z mieszkaniem nauczycielki.

Ściany budynku wykonano z ciosanych belek jodłowych, uszczelnianych mchem i gliną, węglowanych na „jaskółczy ogon”. W pomieszczeniach mieszkalnych powałę z desek przybito do belek stropowych, ocieplając ją od strony strychu masą z gliny i szezki. Chałupę o rozkładzie wewnątrz: sień – izba duża – izba mała – komora, przykrywa słomiany czterospadowy dach. W izbie dużej i małej, a także w sieni znajdują się podłogi z desek. Jest tam piec kuchenny z kapą, piecem chlebowym i ogrzewaczem. W alkierzu wykonano piec kuchenny bez kapy.

We wnętrzu chałupy zaaranżowano ekspozycję wiejskiej szkoły, na którą składają się: izba szkolna z lat 30. XX wieku i dwupomieszczeniowe mieszkanie nauczycielki.

Cottage from Wola Szczygielkowa (school)

The cottage from Wola Szczygielkowa was built in 1870 by Augustyn Kolasa, the owner of 17 acres. The wooden house stood about 150 meters from the country road. It was accompanied by outbuildings

in the form of a barn, shed and barn. In the interwar period, the cottage was rented by the owner. At that time, a four-class Universal School and a teacher's apartment were located in the building. The walls of the building were made of hewn fir beams, sealed with moss and clay, angled with "dovetail". In the living quarters, a plank of boards was nailed to the ceiling beams, insulating it from the attic with clay and chaff. Cottage with interior layout: hall - large room - small room - chamber, covered with a straw hip roof. There are plank floors in the large and small rooms, as well as in the hallway. There is a kitchen stove with cope, bread oven and heater. In the alcove, a kitchen stove without a cover was made. Inside the cottage, an exhibition of a village school was arranged, consisting of: a school room from the 1930s and a teacher's two-room flat.

Zagroda z Radkowic

Zagroda z Radkowic (gmina Pawłów) stanowi często spotykany na południu regionu typ zagrody okólnej. Jej właścicielem był niegdyś Zygmunt Pocheć. Układ budynków tworzy zwarty czworobok, uzupełniony dodatkowo o wolno stojącą stodołę. Samą zagrodę tworzą chałupa, wozownia, spichlerz i budynki inwentarskie – kurnik, stajnia, obora i chlew. Wszystkie obiekty posiadają dachy pokryte strzechą. Poszczególne budynki powstawały w różnych okresach czasu, były przenoszone lub dobudowywane do już istniejących. Najstarsze są obora i chlew, które wybudowano około 1800 roku. Chałupa i spichlerz powstały w 1862 roku., a stodoła – w roku 1915.

Szerokofrontowa chałupa, czyli z wejściem w dłuższej ścianie obiektu; posiada tradycyjny układ wnętrza, na który składają się sień, izba i komora. Pod komorą znajduje się bardzo rzadko spotykana w podobnych budynkach głęboka kamienna piwnica do przechowywania ziemniaków. Wsypywano je do niej przez specjalny otwór ulokowany w ścianie od strony podwórza. W ogródku przed chałupą, na słupie, umieszczono kapliczkę skrzynkową, będącą kopią kapliczki z Radkowic.

Dom wzniesiono z bali węglowanych „na obłap”. W sieni znajduje się kamienny komin lepiony gliną, a w izbie piec kuchenny z blachami „angielskimi” i ogrzewaczem. Sień od strony podwórza zamykają drzwi zamontowane na archaicznymi „kołowrocie”.

The farm from Radkowice

The farm from Radkowice (Pawłów commune) is a type of circular farm that is often found in the south of the region. It was once owned by Zygmunt Pocheć. The layout of the buildings forms a compact quadrangle, supplemented with a free-standing barn. The farm itself is made up of a cottage, a coach house, a granary and livestock buildings - a hen house, a stable, a barn and a pigsty. All facilities have thatched roofs. Individual buildings were erected at various times, was moved or added to existing ones. The oldest are the cowshed and the pigsty, which was built around 1800. The cottage and the granary were built in 1862, and the barn in 1915.

Wide-front cottage, i.e. with an entrance in the longest wall of the building; has a traditional interior layout, which consists of a hall, room and chamber. Under the chamber there is a very rare deep stone cellar for storing potatoes, found in similar buildings. They poured into it through a special hole

located in the wall from the yard. In the garden in front of the cottage, on a pole, a box chapel was placed, which is a copy of the shrine from Radkowice.

The house was built of logs roamed "to cover". In the hall there is a stone chimney covered with clay, and in the room a kitchen stove with "English" sheets and a heater. The entrance from the yard is closed by a door mounted on an archaic "turnstile".

Zagroda z Bielin (gonciarz)

Chałupa, będąca główną częścią zagrody z Bielin, powstała w 1789 roku, zbudowano ją dla rzemieślnika trudniącego się łupaniem gontów a więc wykonywaniem pokrycia dachowego z drewnianych klepek. Obiekt należy do najstarszych XVIII-wiecznych zabytków architektury wiejskiej zachowanych na Kielecczyźnie.

Wąskofrontowy, drewniany budynek mieszkalny o układzie pomieszczeń sieni, izba, komora; posiada czterospadowy dach kryty gontem. W sieni znajduje się komin z wnęką, w izbie natomiast kuchnia z blachami, piecem grzewczym i chlebowym. Na tragarzu do dziś zachował się napis fundacyjny o treści: „AD 1789 IHS Die 14 Juli”. Bogate wyposażenie izby mieszkalnej jest charakterystyczne dla zamożnej rodziny wiejskiej z połowy XIX wieku. W sieni podziwiać można warsztat rzemieślnika wyrabiającego gonty („gonciarza”) z kompletem narzędzi (kobylice, siekiery, ośniki), a także same gonty na różnych etapach produkcji. Na uwagę zasługuje obrotowe okno wziernikowe w sieni, wycięte w belce zrębu.

W 1955 roku chałupa została wykupiona od ostatniego właściciela i znalazła się w posiadaniu działającego wówczas w Kielcach Muzeum Świętokrzyskiego. Do 1974 r. udostępniana była turystom jako punkt etnograficzny „in situ” (w miejscu). W 1974 roku została rozebrana, po czym w 1982 roku przeniesiona do skansenu w Tokarni.

W skład zagrody wchodzi dodatkowo: zrębowa, kryta strzechą obórka z Brzezin (1916 r.), spichlerzyk z Kamiennej Góry (poł. XIX w.) oraz stodoła z Radkovic, pochodząca z drugiej połowy XIX w., wzniesiona w konstrukcji węglowej, kryta czterospadowym słomianym dachem.

The cottage from Bieliny (roofmaker)

The cottage, which is the main part of the Bieliny farm, was built in 1789, it was built for a craftsman involved in splitting shingles and thus making roofing from wooden staves. The property belongs to the oldest eighteenth-century monuments of rural architecture preserved in the Kielce region.

Narrow-front, wooden residential building with an arrangement of hall rooms, a room, a chamber; has a hip roof covered with shingles. The hall has a chimney with a niche, while the room has a kitchen with metal sheets, a heating and bread oven. A foundation inscription saying "AD 1789 IHS Die 14 Juli" has survived to this day. The rich equipment of the living room is characteristic of a wealthy country family from the mid-nineteenth century. In the hall you can admire the workshop of a craftsman making shingles ("bishop") with a set of tools (sorrels, axes, axes), as well as the shingles themselves at various stages of production. Noteworthy is the revolving sight glass window in the entrance hall, cut in the framework beam.

In 1955, the cottage was bought from the last owner and was in the possession of the Świętokrzyski Museum, operating at that time in Kielce. Until 1974, it was made available to tourists as an "in situ" ethnographic point. In 1974, it was demolished, and in 1982 moved to the open-air museum in Tokarnia.

The farm additionally includes: a log, thatched farmhouse from Brzeziny (1916), a granary from Kamienna Góra (mid-nineteenth century) and a barn from Radkowice, dating from the second half of the nineteenth century, erected in a coal structure, covered with a hip roof straw roof.

Zagroda z Okołu

Zagroda z Okołu składa się z chałupy z szopą oraz stodoły piwnicą. Jej właścicielem był Stanisław Kulasiewicz, organista, grabarz i kościelny tamtejszego miejscowego Kościoła Narodowego. Jego rodzina utrzymywała się także z uprawy 2,5 hektarowego gospodarstwa. Matka właściciela była miejscową zielarką i znachorką, zbierała oraz uprawiała zioła lecznicze. W 1934 roku jej ściany (w konstrukcji węglowej, krawędziaków sosnowych) zostały – jak mawiano we wsi - „ogacone”, czyli oszalowane deskami.

Chałupa wybudowana została ok. 1920 roku, jako budynek półtraktowy, o przebiegu pomieszczeń sieni, komora, izba; z nieco później dobudowaną od strony sieni i komory szopą. W izbie znajduje się piec kuchenny, chlebowy wraz z ogrzewaczem. W sieni i izbie zachowano podłogi w formie glinianej „polepy”, zaś w komorze i szopie wykonano podłogę z desek. Obiekt posiada trójspadowy słomiany dach z naczółkiem.

W czasie II wojny światowej budynek był punktem kontaktowym partyzantów związanych z ruchem ludowym. Dziś w jego wnętrzu urządzono ekspozycję nawiązującą do tamtych wydarzeń. Pod domem odtworzono tunel umożliwiający cichą i szybką ucieczkę. Podkop o wysokości 1 i długości 3 metrów, prowadził z komory do szopy przylegającej do domu. Do samej komory można wejść drzwiami w dwojaki sposób. Jedne drzwi (oficjalne) znajdują się bezpośrednio w sieni, zaś drugie, bardziej skryte i niewidoczne dla wchodzącego do domu prowadzą z głównej izby i zostały zlokalizowane za trzonem kominowym. W podłodze zaś ruchoma deska kryła wejście do tunelu. Jego wylot w przybudówce do chałupy zamaskowano stertą drewna. W ścianie szopy obluźowano też jedną z desek – odchylając ją, można było szybko uciec na zewnątrz. Dom i zagroda były również wyposażone w inne konspiracyjne „udogodnienia”: skrytki na broń i dokumenty, schowki dla ludzi i na sprzęt w stodole.

The farm from Około

The homestead from Około consists of a cottage with a shed and a barn with a basement. Its owner was Stanisław Kulasiewicz, organist, gravedigger and church official of the local National Church. His family also supported a 2.5 hectare farm. The owner's mother was a local herbalist and healer, she collected and grew medicinal herbs. In 1934, its walls (in the casing construction, pine timber) were - as it was said in the village - "planked", i.e. boarded.

The cottage was built around 1920, as a one-and-a-half-way building, with a hallway, chamber, chamber; with a little later added shed from the side of the hall and the chamber. The room has a kitchen oven, bread oven and heater. In the hallway and the room, the floors were preserved in the

form of clay, and in the chamber and shed a floor was made of boards. The property has a three-slope straw roof with a pediment.

During World War II, the building was the contact point of partisans associated with the peasant movement. Today inside it has an exhibition referring to those events. A tunnel has been recreated under the house for quiet and quick escape. An excavation, 1 meter high and 3 meters long, led from the chamber to the shed adjacent to the house. You can enter the chamber itself in two ways. One (official) door is located directly in the hallway, while the other, more hidden and invisible to the person entering the house leads from the main room and has been located behind the chimney shaft. In the floor, a movable board covered the entrance to the tunnel. Its outlet in the cottage annex was masked with a pile of wood. One of the boards was loosened in the shed wall - by tilting it, you could quickly escape outside. The house and farm were also equipped with other underground "amenities": stash boxes for weapons and documents, lockers for people and for barn equipment.

Chałupa z Bronkowic (zielarka)

Chałupa z Bronkowic w gminie Pawłów została wzniesiona pod koniec XVIII wieku. Fundatorem obiektu był włościanin Kacper Cioroch.

Budynek zbudowano z okraglaków węglowanych na nakładkę jednostronną. Ma słomiany, czterospadowy dach, z ułożonym na kalenicy jednym rzędem gontów (szar). To budynek szerokofrontowy o rozkładzie wewnątrz przelotna sień, izba, komora. W sieni znajdują się drzwi zawieszane na „kołowrocie”, a także piec grzewczy opalany bezpośrednio z sieni w postaci wnęki w podstawie komina. W izbie znajduje się piec z kamienną nalepą przeznaczony do gotowania na otwartym ogniu, nad nim kapa o archaicznej konstrukcji słomianej, polepiana gliną oraz piec chlebowy. W celu ugotowania czegoś należało żeliwne garnki umieścić na „dynarku” – kutym trójnogu, ustawianym nad otwartym ogniem.

Wnętrze chałupy zaaranżowano tak jakby zamieszkiwała ją wiejska zielarka, stąd w sieni i izbie zobaczyć można wiązki suszących się ziół różnych gatunków oraz narzędzia do ich obróbki. Dopelnieniem ekspozycji są lecznicze preparaty ziołowe, przechowywane w oryginalnych słojach, glinianych flaszach i różnej wielkości szklanych butlach.

Do lat 70. XX wieku na wsiach Kielecczyny powszechnie korzystano z usług „wiejskich lekarzy” – zielarek, znachorów, „babek”, odbierających porody, a także kowali, z konieczności zazwyczaj odgrywających rolę „dentystów”.

The cottage from Bronkowice (herbalist)

The cottage from Bronkowice in the Pawłów commune was built at the end of the 18th century. The founder of the building was the peasant Kacper Cioroch.

The building was built of round logs with one-sided overlay. It has a straw hip roof with one row of shingles (gray) laid on the ridge. It is a wide-front building with an interior layout, a passing hall, room, chamber. In the hall there are doors hung on a "turnstile", as well as a heating stove fired directly from the hall in the form of a recess in the base of the chimney. In the room there is an oven

with a stone sticker intended for cooking on an open fire, above it an archaic straw structure, clay clay and a bread oven. In order to cook something, it was necessary to put cast iron pots on a "dINETTE" - a forged tripod, placed over an open fire.

The interior of the cottage was arranged as if it were inhabited by a rural herbalist, hence in the hallway and room you can see bunches of drying herbs of various species and tools for their processing. Complementing the exhibition are medicinal herbal preparations, stored in original jars, clay jars and glass bottles of various sizes.

Until the 1970s, in the villages of Kielecczyzna, the services of "rural doctors" - herbalists, healers, "grandmothers", delivering births and blacksmiths, of necessity usually playing the role of "dentists" were widely used.

Chalupa ze Starej Słupi (pszczelarz)

Chalupę wzniesiono około 1840 roku. Jej budowniczym i pierwszym właścicielem był włościanin Józef Teofil. Jest to budynek jednoraktowy, szerokofrontowy, z przelotową sienią umieszczoną w osi budynku. Jego ściany wykonano z belek jodłowych w konstrukcji węglowej. We wnętrzu domu zachował się pierwotny rozkład pomieszczeń, składający się z sieni, izby i komory. Czworo spośród drzwi w domostwie zawieszono zamiast na kowalskich zawiasach, na drewnianych archaicznych „kołowrotach”.

We wnętrzu izby znajduje się piec kuchenny z piecem chlebowym i ogrzewaczem. W sieni i komorze na podłodze wykonano „polepy” a w izbie podłogę z drewnianych desek na legarach. Obecnie w obiekcie prezentowane są przedmioty związane z bardzo ważnymi aspektami życia wiejskiego jakimi były dawniej bartnictwo i pszczelarstwo. Na ekspozycji można podziwiać różne rodzaje uli i barci, sprzęt do pozyskiwania miodu oraz obróbki wosku pszczelego. Dodatkowym elementem uatrakcyjnającym obiekt jest niewielka pasieka umieszczona obok niego, w której również można zobaczyć różne rodzaje dawnych uli.

Cottage from Stara Słupia (beekeeper)

The cottage was built circa 1840. Its builder and first owner was a peasant, Józef Teofil. It is a single-bay, wide-front building with a through hallway located in the building axis. Its walls are made of fir beams in a coal structure. In the interior of the house the original layout of the rooms has survived, consisting of a hallway, a room and a chamber. Four of the doors in the household were hung instead of blacksmith's hinges, on wooden archaic 'turnstiles'.

Inside the room there is a kitchen stove with bread oven and heater. In the hallway and chamber on the floor, "poles" were made, and in the room a floor made of wooden boards on joists. Currently, the facility presents objects related to very important aspects of rural life, which were formerly bee-keeping and beekeeping. At the exhibition you can admire various types of hives and beehives, equipment for obtaining honey and processing beeswax. An additional element making the object more attractive is a small apiary located next to it, in which you can also see different types of old hives.

Chalupa z Ostrowców (rybak)

Dom wybudowany został w latach 1840-1850 przez Walentego Kaczora, włościanina ze wsi Ostrowce (gm. Nowy Korczyn). Jest to chałupa szerokofrontowa, jednotraktowa, składająca się z czterech pomieszczeń w układzie: izba mała, sień, izba duża, komora. Budynek z drewna sosnowego, zbudowany jest w konstrukcji sumikowo-łątkowej, gdzie szczeliny między belkami uszczelniono gliną. Chałupa nakryta jest dachem czteropółaciowym o konstrukcji krokwiowo-płatwiowej, pokrytym na gładko słomą. Obiekt posiada cztery okna – jedno w małej izbie oraz trzy w izbie dużej. W części pomieszczeń wykonano na podłodze gliniane „polepy”, zaś w komorze położono podłogę z sosnowych desek. W obu izbach znajdują się piece kuchenne z blachą do gotowania i „kapą”, dodatkowo w izbie dużej jest piec chlebowy oraz piec grzewczy z obszernym zapiekiem. W sieni, w kominie, znajduje się charakterystyczna prostokątna wnęka, tzw. „gruba”. Na uwagę zasługuje połączenie dwóch pieców do jednego komina za pomocą tzw. „szyji”, które można oglądać na strychu.

Wewnątrz chałupy zaaranżowano wyposażenie pomieszczeń na lata 30. XX wieku, uwzględniając aspekt wielopokoleniowej rodziny zajmującej się w dużej mierze rybactwem śródlądowym. Stąd w komorze można oglądać wiele przedmiotów związanych właśnie z tą dziedziną np. sieci, węćerze, tzw. „ości” czy podbieraki.

Uzupełnieniem zagrody jest stojąca nieopodal chałupy stodoła z Ciuślic wykonana w konstrukcji szkieletowej ze ścianami wyplatany z wikliny. Ten rodzaj budownictwa, ze względu na dużą dostępność materiału; był charakterystyczny dla budownictwa gospodarskiego terenów nadrzecznych, z których pochodzą oba obiekty.

The cottage from Ostrowce (fisherman)

The house was built in the years 1840-1850 by Walenty Kaczor, a peasant from the village of Ostrowce (commune of Nowy Korczyn). It is a wide-front, one-bay cottage, consisting of four rooms in the layout: small room, hall, large room, chamber. The building made of pine wood is built in a catkin and meadow structure, where the gaps between the beams were sealed with clay. The cottage is covered with a four-span roof with a rafter-purlin structure, smoothly covered with straw. The facility has four windows - one in a small room and three in a large room. In some of the rooms, clay floors were made on the floor, while the floor was made of pine boards. In both rooms there are kitchen stoves with a baking tray and a 'drip tray', in addition in the large room there is a bread oven and a heating oven with a large oven. In the hall, in the chimney, there is a characteristic rectangular recess, the so-called "Thick". Noteworthy is the connection of two furnaces to one chimney using the so-called "Neck", which can be seen in the attic.

Inside the cottage, furnishings for the 1930s were arranged, taking into account the aspect of a multi-generational family dealing to a large extent with inland fishing. Hence, in the chamber you can see many items related to this field, e.g. networks, traps, so-called "Bones" or landing nets.

The farm is complemented by a barn from Ciuślice standing nearby, made of skeleton construction with woven walls. This type of construction, due to the high availability of material; was characteristic for farm construction of the riverside areas from which both objects originate.

Chałupa z Niedziałek

Drewniany budynek pochodzący ze wsi Niedziałki (gm. Rytwiany) wybudowano prawdopodobnie około 1860 roku. Ściany chałupy wzniesiono z drewna sosnowego, w konstrukcji wieńcowej.

Nakrywa je czterospadowy dach o konstrukcji krokwiowo-płatwiowej, pokryty „na gładko” słomą żytnią. Na narożach oraz na kalenicy dachu, poszycie wzmocniono dodatkową warstwą słomy. We frontowej połaci dachu znajduje się ruchoma kłapa do wietrzenia składowanego na strychu zboża. Obiekt posiada nietypowy układ wnętrz sień, izba; do których dołączona jest komora/obórka z osobnym wejściem.

W izbie znajduje się piec kuchenny z okapem i piec grzewczy, natomiast w sieni komin kolumnowy i dodatkowy piec kuchenny. We wszystkich pomieszczeniach znajdują się gliniane „polepy”. Pod powalą z desek i „tragarzami” znajduje się belka podciągowa, tzw. „siostrzan”. Izba posiada dwa okna. Otwory drzwiowe i okienne ujęto w „węgary”. Drzwi wykonano w konstrukcji spągowej, zawieszono na kutykach, żelaznych zawiasach.

W chałupie z Niedziałek odtworzono poprzez meble i sprzęty codziennego użytku, warunki życia rodziny chłopskiej z początku XX w.

The cottage from Niedziałki

A wooden building from the village of Niedziałki (Rytwiany commune) was probably built circa 1860. The walls of the hut were built of pine, crown structure. They are covered with a hip roof with rafter-purlin structure, covered "smoothly" with rye straw. In the corners and on the ridge, the sheathing is reinforced with an additional layer of straw. In the front of the roof there is a movable ventilation flap stored in the attic of the grain. The building has an unusual layout of the hall, room; to which a chamber / cell with a separate entrance is attached.

The room has a kitchen stove with hood and heating stove, while in the corridor there is a column chimney and an additional kitchen stove. All rooms have clay polyps. Under the roof made of boards and "porters" there is a chord, the so-called "Siostrzan." The chamber has two windows. Door and window openings are included in "Hungary". The door was made in a floor structure and is hung on wrought iron hinges.

The house from Niedziela was recreated with everyday furniture and equipment, living conditions of a peasant family from the beginning of the 20th century.

Młyn wodny z Parszowa

Ten obiekt przemysłowo-gospodarczy datowany jest na rok 1853. Pierwotnie stał nad rzeką Żarnówką. Według tradycji rodzinnej wybudował go Antoni Miernik. Młyn był budynkiem drewnianym, wzniesionym w konstrukcji wieńcowej, na rzucie prostokąta. Do głównego obiektu w późniejszym czasie dostawiono też przybudówkę murowaną z kamienia na zaprawie wapiennej. Młyn z Parszowa ma ściany wzniesione z belek węglowanych na nakładkę jednostronną z zachowaniem „ostatków”.

Wejścia do młyna i kamiennej przybudówki strzeże dwoje spągowych drzwi zawieszonych na żelaznych zawiasach. W głównym budynku znajduje się podłoga z desek ułożonych na legarach, a w przybudówce – ubity grunt.

Pracę młyna zapewniały dwa „nasiębierne” koła drewniane, skąd woda odpływała kanałem wymurowanym z otoczków i ciosów kamiennych. Urządzenia młyńskie składały się z głównego

wałę napędowego, kół transmisyjnych i bolca pionowego, poruszającego kamienie w mlewnikach. Mechanizmy spoczywały na fundamentach murowanych z kamienia. Spust wody skonstruowano z użyciem drewnianych belek i desek, zaś dźwignie wykonano z ciosanych żerdzi.

Watermill from Parszów

This industrial and economic facility dates back to 1853. Originally it stood on the Żarnówka river. According to family tradition, it was built by Antoni Miernik. The mill was a wooden building, erected in a crown structure, on a rectangular plan. Later, a stone brick outbuilding with limestone mortar was added to the main building. The mill from Parszów has walls erected from carbonized beams with a one-sided overlay, retaining "remnants".

Entries to the mill and the stone outbuilding are guarded by two floor doors hung on iron hinges. The main building has a floor made of boards laid on joists, and in the outbuilding - compacted soil.

The work of the mill was ensured by two "overshot" wooden wheels, from where the water drained out of a channel made of pebbles and stone blocks. Mill equipment consisted of a main drive shaft, transmission wheels and a vertical bolt moving stones in the millers. The mechanisms rested on stone masonry foundations. The water drain was constructed using wooden beams and boards, and the levers were made of hewn poles.

Młyn wodny z Piasku

Ten drewniany młyn wodny wybudowano w 1931 roku nad rzeką Młynkowską w północnej części wsi Piasek. Jego właścicielem był Waław Janiszewski. Pierwotnie młyn, stojący ścianą szczytową do drogi, wchodził w skład zagrody młynarskiej składającej się z domu mieszkalnego oraz stodoły. Budynek jest drewniany, dwukondygnacyjny, o dwuspadowym dachu krytym gontem. Wybudowano go z belek sosnowych, węglowanych na nakładkę obustronną ukośną.

Młyn napędzany był przez koło wodne „nasiębierne”, miał dwa upusty – jałowy i roboczy, wodę do koła doprowadzały „pogródki”. Pod częścią budynku znajdowało się podpiwniczenie, gdzie zamontowano wał napędowy oraz koło transmisyjne. Na parterze młyna umieszczono elementy mechanizmu transmisyjnego, w tym duże koło poziome oraz koła trybowe i pasowe. Tam też znajdowały się urządzenia robocze służące do produkcji kaszy jaglanej, tatarczanej i cylindryczne odsiewacze mączne. Na piętrze znajdowały się kamienie młyńskie – dwa zwyczajne „mlewniki” oraz tzw. „żubrownik” przeznaczony do oczyszczania ziarna.

Młyn z Piasku pracował w latach 1931-1939 oraz od 1945 do 1970 roku. Przeniesiony do skansenu młyn posiada prawie kompletne i sprawne wyposażenie umożliwiające dziś, po uprzednim przygotowaniu; jego uruchomienie.

The watermill from Piasek

This wooden watermill was built in 1931 on the Młynkowska River in the northern part of the village of Piasek. Its owner was Waław Janiszewski. Originally, the mill, standing by the gable wall to the road, was part of a milling mill consisting of a dwelling house and a barn. The building is wooden, two-storey, with a gable roof covered with shingles. It was built of pine beams, angled with a double-sided oblique overlay.

The mill was driven by a "water-filled" water wheel, it had two openings - idle and working, "water" led to the wheel. Under the part of the building there was a basement, where the drive shaft and transmission wheel were mounted. On the ground floor of the mill there are elements of the transmission mechanism, including a large horizontal wheel as well as mood and pulleys. There were also working devices for the production of millet, tartar and cylindrical flour sifters. On the first floor there were millstones - two ordinary "millers" and the so-called "Żubrownik" intended for grain cleaning.

The mill from Piasek worked in the years 1931-1939 and from 1945 to 1970. The mill moved to the open-air museum has almost complete and functional equipment enabling today, after preparation; its launch.

Wiatrak z Pacanowa

Młyn wietrzny typu holenderskiego z Pacanowa wybudowany został w 1913 roku. Jego fundatorem i budowniczym był Michał Zasucha. Wiatrak mełł zboże do połowy lat 50 XX wieku. W 1976 roku obiekt został zakupiony dla Muzeum Wsi Kieleckiej, a w roku 1993 przeniesiono go do skansenu.

Wiatrak zbudowany jest na planie ośmioboku, składa się z trzech kondygnacji. Ma kryty gontem dach namiotowy, o konstrukcji krokwiowej. Tworzy on ruchomą „czapę”, którą wraz ze skrzydłami – „śmigami” – można obracać w stronę wiatru za pomocą drewnianego masywnego dyszla. Budynek postawiono na ośmiu dębowych podwalinach ułożonych na podmurówce z kamienia polnego. Ściany zbudowano w konstrukcji szkieletowo-ryglowej, oszalowano deskami i obito pojedynczą warstwą gontu. Mechanizmy wiatraka – napędowy i transmisyjny – tworzą dwa skrzydła, wał skrzydłowy, koło „palczne”, pionowy wał sztorcowy, dwa poziome koła sztorcowe, para wrzecion i para kół cewkowych. Mechanizm roboczy młyna składa się z kamieni młyńskich, osłon drewnianych i koszy zasypowych.

The windmill from Pacanów

A Dutch windmill from Pacanów was built in 1913. Michał Zasucha was its founder and builder. The windmill milled the grain until the mid-1950s. In 1976, the building was purchased for the Museum of the Kielce Countryside, and in 1993 it was transferred to the open-air museum.

The windmill is built on an octagonal plan, consists of three floors. It has a shingled roof with a rafter structure. It creates a movable "cap", which together with the wings - "blades" - can be turned in the direction of the wind using a massive wooden drawbar. The building was erected on eight oak foundations laid on a field stone foundation. The walls were built in a frame and transom structure, boarded and covered with a single layer of shingle. The windmill mechanisms - propulsion and transmission - form two wings, a wing shaft, a "palm" wheel, a vertical edge shaft, two horizontal edge wheels, a pair of spindles and a pair of coil wheels. The mill's working mechanism consists of millstones, wooden covers and charging hoppers.

Chalupa ze Świątnik (tkacz)

Chałupa ze Świątnik została zbudowana w 1758 roku. Pod jednym dachem znajdują się tu pomieszczenia mieszkalne i stajnia dla koni. Jest to budynek szerokofrontowy, półtoratraktowy, o układzie pomieszczeń: komora, sień (z kuchenką), izba, stajnia. Ściany chałupy zbudowano w konstrukcji zrębowej, a ściany stajni w konstrukcji sumikowo-łątkowej. Pomieszczenia nakryto słomianym czterospadowym dachem. Najciekawszym elementem w chałupie jest archaiczny komin sztagowy. Jego konstrukcję stanowią cztery zbiegające się ku górze żerdzie tzw. (sztagi), stojące bezpośrednio na gruncie. Żerdki pomiędzy sztagami opleciono słomianymi warkoczami i szczelnie wylepiono gliną, dla ochrony przed ogniem. W podstawie komina urządzona jest dodatkowa mała kuchenka z blachami i przewodem dymnym otwartym do wnętrza komina. Przewód ten wykonano z ustawionych na sobie garnków pozbawionych dna. W izbie znajduje się typowy piec kuchenny, z ogrzewaczem i piecem chlebowym. Na belce tragarza zwraca uwagę wycięty obok trzech rozet, napis fundacyjny: „Benedic Domine Et omnes chabitantes inea Anno Domini 1758”.

We wszystkich pomieszczeniach podłogę pokrywa gliniana „polepa”. Drzwi wejściowe do sieni zawieszono na archaicznym „kołowrocie”. W komorze na uwagę zasługuje stojący pod ścianą, rozmontowany warsztat tkacki oraz liczne narzędzia służące do obróbki włókna.

Wieś Świątniki, z której pochodzi budynek mieszkalny, słynęła w XIX wieku z tkaczy (mężczyzn) zwanych niciorzami, tkających na krosnach płótno lniane.

The cottage from Świątnik (weaver)

The cottage from Świątniki was built in 1758. Living rooms and a horse stable are located under one roof. It is a wide-front, one-and-a-half-track building with the layout of rooms: chamber, hall (with stove), chamber, and stable. The walls of the cottage were built in a log structure, and the walls of the stable in a catfish and meadow construction. The rooms were covered with a straw hip roof. The most interesting element in the cottage is the archaic bay chimney. Its construction consists of four converging upwards so-called (stays), standing directly on the ground. Perches between the stays were braided with straw braids and sealed with clay to protect against fire. In the base of the chimney there is an additional small stove with sheets and a smoke duct open to the inside of the chimney. This cable is made of bottomless pots. The room has a typical kitchen stove, with a heater and a bread oven. On the porter's beam there is a foundation inscription cut out next to three rosettes: "Benedic Domine Et omnes chabitantes inea Anno Domini 1758".

In all rooms, the floor is covered with a clay "pole". The entrance door to the entrance hall is hung on an archaic 'turnstile'. In the chamber, noteworthy standing against the wall, dismantled weaving workshop and numerous tools for processing fiber.

The Świątniki village, from which the residential building comes, was famous in the nineteenth century for weavers (men) called thread-makers, weaving linen canvas on looms.

Chałupa z Kobylnik

Chałupa z Kobylnik zbudowana została w I połowie XIX w. Drewniany, jednoraktowy budynek zrębowy nakryty jest słomianym czterospadowym dachem. Pierwotnie dębowa podwalina budowli umieszczona była nie na podmurówce, lecz na dużych polnych kamieniach ułożonych na ziemi.

Wnętrze budynku ma układ komora, izba, sień, komora. Ściany wykonano z połowizn. Okna chałupy są dwuskrzydłowe, drzwi spągowe, strop belkowy z desek. W izbie znajduje się piec kuchenny z kamienia z kapą, piec chlebowy i ogrzewacz. We wszystkich pomieszczeniach podłogą jest gliniana „polepa”.

Ekspozycja urządzona we wnętrzu tej chałupy przybliży zwiedzającym ludowe zwyczaje i obrzędy związane z zaślubinami z okresu I poł XX w.

The cottage from Kobylniki

The cottage from Kobylniki was built in the first half of the 19th century. The wooden, single-bay log building is covered with a straw hip roof. Originally the oak foundation of the building was placed not on the foundation, but on large field stones laid on the ground. The interior of the building has a chamber, chamber, hall, chamber layout. The walls are made of halves. The cottage windows are double-leafed, floor doors, and wooden beams. The room has a stone kitchen with cope, bread oven and heater. In all rooms, the floor is a clay "pole".

The exhibition arranged inside this cottage introduces visitors to the customs and ceremonies associated with weddings from the first half of the 20th century.

Chałupa z Chrobrza

Chałupa z Chrobrza, wsi leżącej na Ponidziu, zbudowana została w 1858 roku. Mały półoratraktowy dom ma wnętrza w układzie: sień (z małą izbą), izba, komora. Ściany budynku wzniesione zostały w konstrukcji sumikowo – łątkowej. Chałupę kryje czterospadowy dach, kryty słomą. Drzwi w komorze i sieni osadzono na prymitywnym „kołowrocie”, zaopatrzone od wewnątrz w drewniane zamknięcia. We wszystkich pomieszczeniach znajdują się „polepy” wykonane z gliny wymieszanej z siewką i otrębami. Obiekt posadowiono nie jak to zazwyczaj bywało na podmurówce z kamieni lecz na słupach wbitych w grunt.

Wnętrza odtwarzają warunki życia wielopokoleniowej, ubogiej rodziny wiejskiej z drugiej połowy XIX wieku.

The Cottage from Chrobrza

The cottage from Chrobrza, a village located in Ponidzie, was built in 1858. The small house and one and a half road has interiors in the following layout: hall (with small room), room, chamber. The walls of the building were erected in a sum and meadow construction. The cottage has a hip roof, covered with straw. The door in the chamber and the hall was set on a primitive "turnstile", equipped with wooden closures from the inside. In all rooms there are "polyps" made of clay mixed with chaff and bran. The building was built not as it usually was on a stone foundation but on poles driven into the ground.

The interiors recreate the conditions of life of a large, poor rural family from the second half of the 19th century

Studnia kieratowa z Gór Pińczowskich

Gromadzka kieratowa studnia z Gór Pińczowskich została zbudowana około 1850 roku, z inicjatywy rodziny Dembińsk (herbu Nieczuja), do której należały Góry i sąsiednie Polichno. Z zapisów archiwalnych wiadomo, że nieco później w okolicznych wsiach powstały jeszcze trzy podobne obiekty. Urządzenia studzienne pozwalały na wydobycie wody z głębokości ponad 70 metrów. Było to konieczne, gdyż wieś Góry położona jest na grzbiecie skalnym, co oczywiście uniemożliwiało korzystanie z tradycyjnych studni.

Obiekt składa się z trzech podstawowych elementów: z wykładanej kamieniem studni głębinowej o średnicy otworu 1,5 metra (wraz z drewnianą cembrowiną na powierzchni), kieratu obracanego przez dwa konie oraz budynku osłaniającego studnię.

Kierat składa się z drewnianego bębna obracającego się wokół pionowego dębowego słupa, zwanego „królem”, dyszli, do których zaprzęgano konie, krążków prowadniczych i konopnej liny, opuszczanej w głąb studni. Na linie zawieszano dwa wielkie wiadra klepkowe.

Budynek osłaniający studnię i kierat (maneż) tworzą dwa połączone, odmienne architektonicznie elementy: czworokątna obudowa studni głębinowej oraz ośmioboczna budowla chroniąca mechanizm napędowo – transmisyjny. Całość nakryta jest wspólnym dachem gontowym. Budynek ma szkieletową konstrukcję ścian, oszalowaną szerokimi deskami.

Studnia, stanowiąca wspólną własność całej wsi, była użytkowana do 1978 roku. Wodę czerpano z niej trzy razy dziennie. Budynek studni jest jednym z najciekawszych i najcenniejszych zabytków tradycyjnego budownictwa wiejskiego w Parku Etnograficznym w Tokarni.

The well from the Góry Pińczowskie

The well from the Góry Pińczowskie was built around 1850, on the initiative of the Dembińsk family (coat of arms Nieczuja), which included the mountains and neighboring Polichno. From archival records it is known that a little later, three similar objects were built in the surrounding villages. Well equipment allowed water to be extracted from a depth of over 70 meters. This was necessary because the village of Góry is located on a rocky ridge, which of course prevented the use of traditional wells.

The building consists of three basic elements: a stone-lined deep well with a 1.5-meter hole diameter (along with wooden timbered surface), a treadmill rotated by two horses, and a building covering the well.

The treadmill consists of a wooden drum revolving around a vertical oak pole, called the "king", drawbars with horses, guide rings and a hemp rope, lowered into the well. Two large stave buckets were hung on the rope.

The building covering the well and the treadmill (maneuve) consists of two connected, architecturally different elements: a quadrangular housing of a deep well and an octagonal structure protecting the transmission and transmission mechanism. The whole is covered with a common shingle roof. The building has a skeletal structure of the walls, boarded with wide boards.

The well, being the joint ownership of the entire village, was used until 1978. Water was drawn from it three times a day. The well building is one of the most interesting and valuable monuments of traditional rural construction in the Ethnographic Park in Tokarnia.

Wiatrak typu „koźlak” z Dębna.

Wiatrak z Dębna wybudował Michał Binkowski w 1880 roku. Ściany budowli wykonano w „lekkiej” konstrukcji słupowo-ryglowej na rzucie czworokąta o wymiarach 5,90 x 5,60 m. Wiatrak posadowiony jest na „koźle” wykonanym z grubych bali drewnianych, umożliwiającym obracanie wiatraka przodem do kierunku wiejącego wiatru. Budynek posiada trzy kondygnacje: w części dolnej znajduje się podstawa wiatraka z „koźłem”, na pierwszym piętrze zwanym mącznym, umieszczono urządzenia do obróbki mlewa, na drugim zaś - roboczym zamontowano mechanizm transmisyjno - napędowy, wykonany niemal w całości z drewna. Wejście do młyna wiedzie po schodach sięgających pierwszego piętra. Na ostatniej kondygnacji umiejscowiono małe drzwi służące do wciągania worków z ziarnem. Mechanizm roboczy wiatraka tworzą: złożenie kamieni młyńskich, wykonanych z piaskowca, odsiewacz oraz stojący pod ścianą młynek wialny do czyszczenia zbóż. Mechanizm napędowy wiatraka z Dębna tworzą „śmigi” osadzone w głowicy poziomego wału skrzydłowego. Młyn pracował jeszcze w latach 50. XX wieku. Kres jego działalności położyła nawałnica w 1961 r., która uszkodziła trwale „śmigi” oraz elektryfikacja wsi, która upowszechniła w Dębnie stosowanie śrutowników. W 2008 roku Muzeum Wsi Kieleckiej zakupiło obiekt od Jana Dyka, jego ostatniego właściciela, z zamiarem uruchomienia wiatraka do pokazów przemiału mąki.

A "koźlak" windmill from Dębno

The windmill from Dębno was built by Michał Binkowski in 1880. The walls of the building were made in a "light" mullion-transom structure on a quadrangle projection measuring 5.90 x 5.60 m. The windmill is placed on a "goat" made of thick wooden logs, enabling the windmill to be rotated forward to the direction of the blowing wind. The building has three floors: in the lower part there is a base of a windmill with a "goat", on the first floor called flour, there are machines for processing milk, and on the second - a working transmission and drive mechanism, made almost entirely of wood. The entrance to the mill is via stairs reaching the first floor. On the top floor, there is a small door for pulling grain bags. The working mechanism of the windmill consists of: millstone made of sandstone, a sifter and a grain mill standing against the wall for cleaning cereals. The drive mechanism of the windmill from Dębno consists of "propellers" embedded in the head of the horizontal wing shaft. The mill was still working in the 1950s. The end of his activity was marked by a storm in 1961, which permanently damaged the "helicopter" and the electrification of the village, which popularized the use of grinding mills in Dębno. In 2008, the Kielce Countryside Museum purchased a building from Jan Dyk, its last owner, with the intention of starting a windmill for flour milling demonstrations.

Dzwonnica z Kazimierzy Wielkiej

Dzwonnica drewniana z Kazimierzy Wielkiej usytuowana jest obok barokowego kościoła z Rogowa. Dwukondygnacyjna budowla, o konstrukcji szkieletowej i ścianach szalowanych pionowymi deskami, znajduje się w linii ogrodzenia przykościelnego, planowanego do odtworzenia w przyszłości. Dzwonnica wybudowana w 1848 roku, przejęta została od miejscowej parafii pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego. W momencie translokacji trzy oryginalne dzwony o wadze: 420, 220 i 100 kilogramów nie zostały przekazane do muzeum. W 2008 roku, dzięki środkom pozyskanym z Programu Mecenat 2008 Ludwisarnia Felczyńskich z Taciszowa, wykonała ikonograficzną kopię najcenniejszego zabytkowego dzwonu z Kazimierzy, datowanego na 1776 rok.

Belfry of Kazimierza Wielka

The wooden belfry from Kazimierza Wielka is located next to the baroque church from Rogów. The two-storey building, of skeletal structure and walls planked with vertical boards, is located in the line of the church fence, planned for restoration in the future. The belfry, built in 1848, was taken over from the local parish of the Exaltation of the Holy Cross. At the time of the translocation, three original bells weighing 420, 220 and 100 kilograms were not handed over to the museum. In 2008, thanks to the funds obtained from the 2008 Patronage Program Ludwisarnia Felczyński from Taciszów, she made an iconographic copy of the most valuable historic bell from Kazimierz, dated 1776.